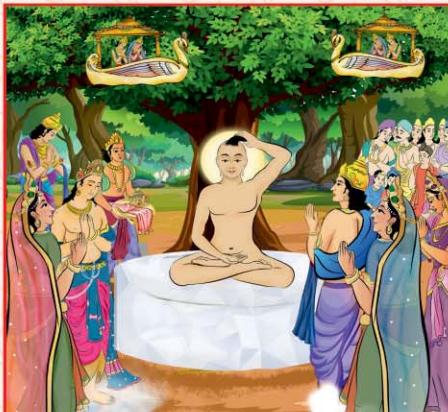
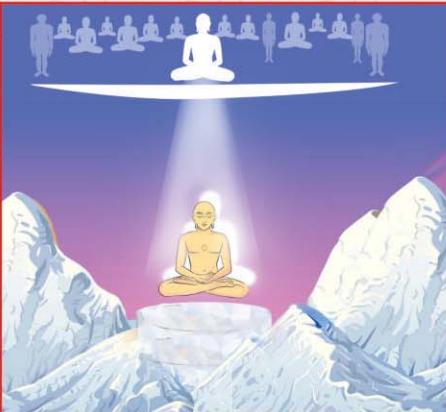

પ્રતિષ્ઠા વિશેષાંક

આનંદમધ્યમ

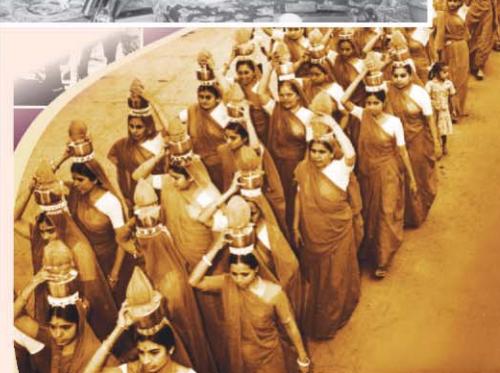
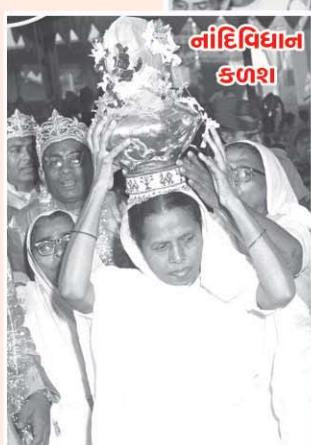
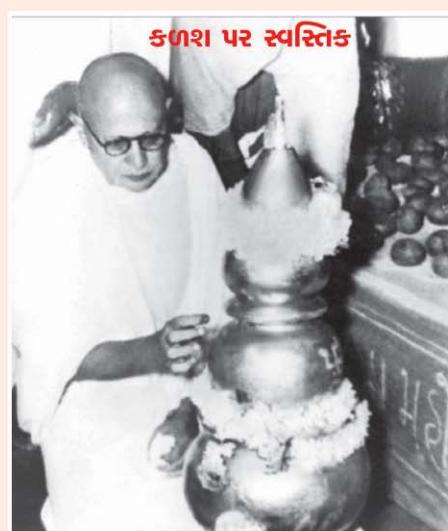
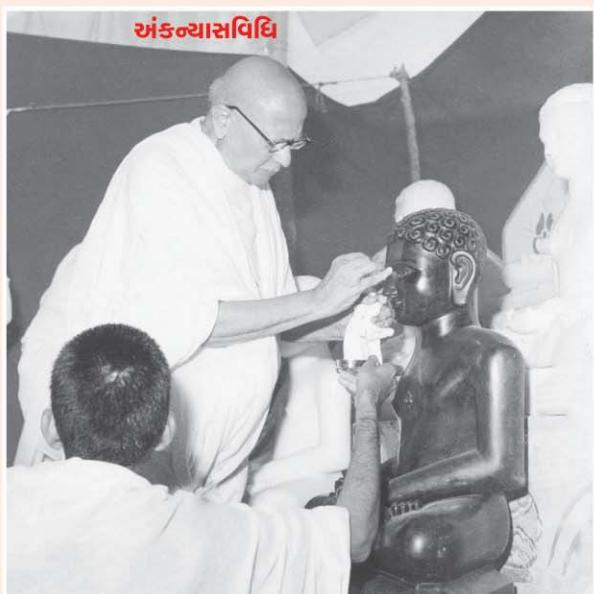
માસિક : વર્ષ-૧૮ * અંક-૫ * જાન્યુઆરી, ૨૦૨૪

શ્રી આદિનાથ દિગ્ંબર જિનબિંબ પંચકવ્યાણાક પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ

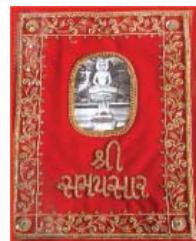
અંતર્ગત શ્રી જમ્બૂદ્વીપમાં જિરાજમાન શાશ્વત જિનેન્દ્રદેવ આદિ ભગવંતો તેમ જ
શ્રી બાહુબલી મુનીન્દ્રની પાવન પદ્મરામણીનો મંગાલ અવસર તથા
શ્રી બાહુબલી મુનીન્દ્ર મંગાલ મહામસ્તકાભિપેક

પોષ સુદ-૬, શુક્રવાર, તા. ૧૯-૦૧-૨૦૨૪ થી પોષ વદ-૧, શુક્રવાર, તા. ૨૬-૦૧-૨૦૨૪

વર્ષ-૧૮
અંક-૫વિ. સંવત
૨૦૭૯January
A.D. 2024

શ્રી સમયસારજી શાસ્ત્ર ઉપર પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પ્રવચન

ભવ્યત્વશક્તિની વ્યક્તિ થતાં પ્રતીતમાં શું આવે છે ?

તે ત્રણમાં, ભવ્યત્વલક્ષણ પારિણામિકને તો યથાસંભવ સમ્યકૃત્વાદિ જીવગુણોનું ઘાતક 'દેશધાતિ' અને 'સર્વધાતી' એવા નામવાળું મોહાદિકર્મસામાન્ય પર્યાયાર્થિકન્યે ઢાંકે છે એમ જાણલું. ત્યાં, જ્યારે કાળાદિ લબ્ધિના વશે ભવ્યત્વશક્તિની વ્યક્તિ થાય છે ત્યારે આ જીવ સહજ-શુદ્ધ-પારિણામિકભાવલક્ષણ નિજપરમાત્મ-દ્રવ્યનાં સમ્યક્ શ્રીજ્ઞાન-જ્ઞાન-અનુચ્છેનારૂપ પર્યાયે પરિણામે છે; તે પરિણામન આગમભાષાથી 'ઔપશમિક', 'ક્ષાયોપશમિક' તથા 'ક્ષાયિક' એવા ભાવત્રય કહેવાય છે, અને અધ્યાત્મભાષાથી 'શુદ્ધાત્માભિમુખ પરિણામ', 'શુદ્ધોપયોગ' ઈત્યાદિ પર્યાયસંજ્ઞા પામે છે. —ગુજરાતી ટીકા

એ ત્રણમાં ભવ્યત્વલક્ષણ પારિણામિકને યથાસંભવ સમકિત આદિ જીવની નિર્મળ પર્યાયનું ઘાતક દેશધાતિ-ભાવદેશધાતિ અને સર્વધાતિ-ભાવસર્વધાતિ એવા નામવાળું મોહકર્મ પર્યાયન્યે ઢાંકે છે પણ વસ્તુમાં તો છે નહીં, ત્યાં કાળાદિ પાંચે લબ્ધિના વશે-કાળાદિ પાંચે લબ્ધિની પ્રામિના કાળે ભવ્યત્વ શક્તિની વ્યક્તિ થાય છે. ભવ્યત્વશક્તિ એટલે કે જે મોક્ષની લાયકાત છે તે શક્તિની વ્યક્તિ પર્યાયમાં થાય છે. ત્યારે શું પ્રતીતમાં આવ્યું ? શું જ્ઞાનમાં આવ્યું ?—કે સ્વભાવિક સહજ શુદ્ધપારિણામિકલક્ષણ નિજપરમાત્મદ્રવ્ય પોતે જ છે —એમ પ્રતીતમાં આવે છે.

ભગવાન નિજપરમાત્મદ્રવ્ય કે જેમાં કેવળજ્ઞાનની પર્યાયનો પણ અભાવ, જેમાં

મહિનતા ને પર પદાર્થોનો સર્વથા અભાવ અને અતીન્દ્રિય આનંદની પ્રગટ પર્યાયનો પણ જેમાં અભાવ છે એવો નિજપરમાત્મદ્રવ્ય પોતે છે, પણ અરે ! ઓણે એના ગાણા સાંભળ્યા નથી. જો વસ્તુ પરમાત્મદ્રવ્ય ન હોય તો પર્યાયમાં પરમાત્મપણું આવશે ક્યાંથી ? અહીં તો કહે છે કે કાળાદિ પાંચે સમવાયોની પ્રામિના કાળે જ્યારે ભવ્યત્વશક્તિની વ્યક્તિ થાય છે ત્યારે સહજ-શુદ્ધ-પરમપારિણામિકભાવલક્ષણ એવા નિજપરમાત્મદ્રવ્યના આચરણરૂપ પર્યાયે પરિણામે છે.

ભવ્યત્વશક્તિની વ્યક્તિ ક્યારે થાય ?

જ્યારે કાળાદિ લબ્ધિના વસે એટલે કે આ આત્મા છે તે શુદ્ધ આનંદકંદ વસ્તુ છે પણ એના જ્ઞાન વિના આ બાળક આદિ શરીરની જે અવસ્થા છે તેને પોતાની માને છે કે હું યુવાન છું, હું વૃદ્ધ છું. પણ અરે પ્રભુ ! એ તો દેહની દર્શા છે, એ તારામાં ક્યાં છે ? પરંતુ અનાદિકાળથી પોતાના સ્વરૂપના સામર્થ્યના ભાન વિના પર તરફની દંદિથી ૮૪ લાખ યોનિમાં રખડે છે, ત્યાં દુઃખનો સ્વાદ છે, તે દુઃખી પ્રાણી છે; એ પ્રાણીને જ્યારે કાળાદિ લબ્ધિ પાકે એટલે કે પોતાના અંતર્મુખ પુરુષાર્થથી જે સમયે શુદ્ધિ પ્રગટી તે સ્વકાળ, જે ભાવ થવાનો હતો તે થયો તે નિયત, તે વખતે શુદ્ધિરૂપ ઉપશમ આદિ જે નિજ ભાવ થયો તે સ્વભાવ અને તે ભાવનું અંતર્મુખ પ્રયત્ન વડે પ્રગટવું થયું તે પુરુષાર્થ તથા તે વખતે કર્મનો અભાવ થયો તે નિમિત્ત- એમ કાળાદિ પાંચે સમવાયોની પ્રામિના કાળે ભવ્યત્વશક્તિની વ્યક્તિ થાય છે.

ભગવાન પૂર્ણાનંદ પ્રભુની સન્મુખ જાય છે ત્યારે યોગ્યતારૂપ જે ભવ્યત્વશક્તિ હતી એટલે કે ધર્મ પામવાની જે યોગ્યતા હતી તે વ્યક્ત થઈ. લીંડી પીપરમાં ૬૪ પોરી શક્તિ હતી તે ઘસવાથી વ્યક્ત થાય છે તેમ આ ભગવાન આત્મા પૂર્ણ આનંદથી ભરેલી વસ્તુ છે તેની સન્મુખ થતાં એટલે કે જે શક્તિ હતી તેનો સત્કાર અને આદર થતાં શક્તિરૂપ સ્વભાવ દર્શામાં વ્યક્તિરૂપ પ્રગટ થાય છે.

આ જીવ સહજ શુદ્ધ-પારિણામિકભાવલક્ષણ એટલે કે શુદ્ધ સહજ સ્વભાવભાવ લક્ષણથી લક્ષિત નિજપરમાત્મદ્રવ્ય છે, એવો પોતે છે, બહિરાત્મા કે અંતરાત્મા પર્યાયમાં છે તે નહીં પણ ભગવાન આનંદનો કંદ નિજપરમાત્મદ્રવ્ય પોતે છે. તેની સમ્યક્ શ્રદ્ધાપણે એટલે કે દેવ-ગુરુ-ધર્મની શ્રદ્ધા કે એક સમયની પર્યાયની શ્રદ્ધાપણે નહીં પણ નિજ પરમાત્મદ્રવ્યની સમ્યક્ શ્રદ્ધાપણે ત્યારે —ભવ્યત્વશક્તિની વ્યક્તિ થાય છે ત્યારે પરિણામે છે, તેનું નામ સમ્યગ્દર્શન છે. નિજ પરમાત્મદ્રવ્ય પોતે પરિપૂર્ણ ભગવાન છે, તેની સ્વસન્મુખ થઈને થયેલું આત્માનું જ્ઞાન તે સમ્યક્જ્ઞાન છે.

આગમભાષાએ મોક્ષનું કારણ ● ઉપશમ-ક્ષયોપશમ-ક્ષાયિકભાવ

અધ્યાત્મભાષાએ મોક્ષનું કારણ ● શુદ્ધોપયોગ-શુદ્ધાત્માભિમુખ પરિણામ

સહજ-શુદ્ધ-પારિણામિકભાવલક્ષણ ‘નિજપરમાત્મદ્રવ્યની સમ્યક્ શ્રદ્ધા—જેવું સત્ત છે તેની સત્ય શ્રદ્ધા, સત્તનું સત્યજ્ઞાન તે સમ્યક્જ્ઞાન અને નિજપરમાત્મદ્રવ્યનું સમ્યક્ અનુસરણ એટલે કે આનંદના નાથને અનુસરીને તેમાં ઠરવું, તેને આત્મચારિત્ર - સમ્યક્ચારિત્ર કહે છે. સમ્યગ્દર્શન તે પર્યાય છે, સમ્યગ્જ્ઞાન તે પર્યાય છે, સમ્યક્ચારિત્ર તે પર્યાય છે. તે પર્યાયને આગમભાષાએ ત્રણ પ્રકારે કહેવાય છે :—

જેમાં વિકાર દબાઈ ગયો છે ને અંદર નિર્મળતા પ્રગટી છે તે દશા ઉપશમ છે. કંઈક નિર્મળતા છે ને કંઈક મહિનતાનો અંશ પણ છે એવી દશાને ક્ષયોપશમ કહે છે ને રાગનો બિલકુલ ક્ષય-નાશ થયો છે તેને ક્ષાયિક કહે છે. એ મોક્ષમાર્ગના ભાવને ઉપશમ-ક્ષયોપશમ-ક્ષાયિક એ ત્રણ ભાવે કહેવાય છે.

એ રીતે સ્વભાવ સન્મુખ થતાં ભવ્યત્વશક્તિની વ્યક્તિ થાય છે ત્યારે આ જીવ નિજપરમાત્મદ્રવ્યના સમ્યક્શ્રદ્ધા-જ્ઞાન-ચારિત્રરૂપ પર્યાયી પરિણામે છે ને તે પરિણામનને આગમભાષાએ ઔપશામિક, ક્ષયોપશામિક તથા ક્ષાયિક ભાવ કહે છે. ભગવાન આત્મા ત્રિકાળ છે, તે પરમપારિણામિકભાવ છે પણ તેની સન્મુખ થતાં જે પર્યાય થાય તે આગમભાષાએ ઉપશમ-ક્ષયોપશમ-ક્ષાયિક ભાવ છે અને તે મોક્ષનું કારણ છે. તે ત્રણે ભાવો રાગથી રહિત છે તેથી મોક્ષનું કારણ છે અને તે ભાવત્રયને અધ્યાત્મભાષાએ ‘શુદ્ધોપયોગ,’ ‘શુદ્ધાત્માભિમુખ પરિણામ’ ઈત્યાદિ કહે છે.

પરમાત્મા ફરમાવે છે કે સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્રરૂપ પર્યાય છે તે શુદ્ધાત્માભિમુખના પરિણામ છે, એટલે કે સ્વભાવની સન્મુખતા ને રાગની વિમુખતા-ઉદ્યભાવની વિમુખતાના પરિણામને મોક્ષમાર્ગના પરિણામ કહેવાય છે, તેને આગમભાષાએ ઉપશમાદિ ને અધ્યાત્મભાષાએ શુદ્ધોપયોગ, શુદ્ધાત્માભિમુખ પરિણામ કહે છે.

❖ ❖ ❖

હે જિનેન્દ્ર! આપનું દર્શન થતાં જે કંઈ પણ થાય છે તે નિશ્ચયદટિએ વચ્ચના વિષય નથી, તે તો કેવળ સ્વાનુભવનો જ વિષય છે. તેથી તે વિષયમાં ભલા અમે શું કહી શકીએ? અર્થાત્ કંઈ કહી શકતા નથી—તે અનિર્વચનીય છે.

(શ્રી પદ્મનંદી પંચવિંશતિ, જિનવર સલવન શલોક-૧૮)

જિનોન્દ્ર પંચકલ્યાણાક

(બોધપ્રાભૃતની ગાથા-૪૧ ઉપરના પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના પ્રવચનો સારાંશ)

૪૧મી ગાથા. અરિહંત પરમાત્મા સશરીર કેવા હોય. કારણ કે જે ધર્મનું સ્વરૂપ બતાવનાર તો મૂળ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા છે. ધર્મનું મૂળ બતાવનાર તો સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર છે. એ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વરે બતાવ્યું છે, તો એનું શરીર અને વાણી સહિત એની દશા અંતરમાં કેવી હોય અને બાધ્યમાં પુષ્યનો પણ પ્રકાર કેવો હોય એનું વર્ણન કરે છે. વાસ્તવિક અરિહંત કહો, પરમાત્મા કહો, પરમેશ્વર કહો, એ કેવા હોય એ બોધ એનું જ્ઞાન કરાવે છે. બોધપાહૃડ છે ને? એનો ભાવાર્થ છે.

‘ઇન સાથ દ્રવ્ય-પર્યાયોઙ્કો અરહંતકા દર્શન-જ્ઞાન એક સમયમે દેખતા આપ જાનતા હું...’ એક સમયમાં ભગવાનનું જ્ઞાન ને દર્શન સશરીરી અરિહંત કેવળજ્ઞાની પણ સયોગી અરિહંત. એમ છે ને? ‘ઇસલિયે અરહંતકો સર્વદર્શી-સર્વજ્ઞ કહૃતે હું.’ માટે તેવા ભગવાનને સર્વદર્શી અને સર્વજ્ઞ કહેવાય. સર્વદર્શી, સર્વજ્ઞાન એટલે કે આવા અનંતાઅનંત દ્રવ્ય, એની ત્રણકાળની પર્યાય સર્વને દેખે-જાણો માટે સર્વદર્શી અને સર્વજ્ઞ કહીએ.

‘ઇસલિયે અરહંતકો સર્વદર્શી-સર્વજ્ઞ કહૃતે હું.’ હવે જરી વધારે અર્થકાર અરિહંતનો ખુલાસો કરે છે. લોકોને દેવમાં મોટી ભૂલ છે. કારણ કે દેવ અરિહંત એ સર્વજ્ઞ ધર્મના મૂળ છે. ધર્મના કથન કરનારા પરમાત્માએ ત્રણકાળ ત્રણલોક જોયા, એને વાણી દ્રારા એને આવ્યું, એવા અરિહંતની જેને હજુ ખબર નથી એને ધર્મની ખબર હોતી નથી. આ તો વાત કરી આટલી. વિશેષ કહે છે, હવે જુઓ! ભાઈ! કેવા? ‘જ્યયંદ પંડિત’ છે ને? ‘ઈસપ્રકાર અરહંતકા નિરૂપણ ચૌદષ ગાથાઓમેં કિયા.’ આપણે શરૂ થઈ ગયું ૨૮મી ગાથાથી.

‘પ્રથમ ગાથામેં નામ, સ્થાપના; દ્રવ્ય, ભાવ, ગુણ પર્યાય સહિત ચ્યવન, આગતિ, સંપત્તિ યે ભાવ અરહંતકો બતાલાતે હું.’ એનું નામ એવા ગુણો. સ્થાપના આ ગતિ, સ્થિતિ, જાતિ આદિ બતાવીને? દ્રવ્ય - શરીર, ભાવ - એની શક્તિ, એના ગુણો અને એની પર્યાય ત્રણ કાળને જાણો. એનું ચ્યવન-અરિહંત ક્યાંથી આવ્યા? કારણ કે હજુ પરમાત્મા તો આ ભવમાં થયા. એ કોઈક ગતિમાંથી આવે ને? એમ આગતિ. ચ્યવન એટલે અહીંથી જવું ક્યાં? આગતિ આવે ક્યાંથી? સંપત્તિ શેની? ઋદ્ધિ. સર્વજ્ઞ

અને સર્વદર્શી થાય તો બહારની સંપદા કેવી એની ઋષિ હોય? એ ‘અરહંતકો બતલાતે હું. ઇસકા વ્યાપ્યાન નામાદિ કથનમે સર્વ હી આ ગયા,...’ બધું આવી ગયું, કહે છે. ‘ઉસકા સંક્ષેપ ભાવાર્થ લિખતે હું :-’ એનો થોડો ભાવાર્થ કહેવામાં આવે છે.

ગર્ભકલ્યાણક

‘પ્રથમ ગર્ભકલ્યાણક હોતા હૈ;...’ ત્યાંથી ઉપાડ્યું. એ અરિહંત તીર્થકર જે થાય એ કોઈ ગતિમાંથી આવે. એ માતાના પેટમાં આવે ત્યારે ગર્ભ કલ્યાણક દેવો કરે. ઈન્દ્રો આવીને ગર્ભકલ્યાણક કરે એનું.

આહાહા..! ‘ગર્ભમને આનેકે છહ મહીને પહિલે...’ ગર્ભમાં આવ્યા પહેલાં, છ મહિના પહેલાં ‘ઈન્દ્રકા ભેજા હુઅા કુખેર...’ ઈન્દ્રનો હુકુમ થાય ધનદને. એક લોકપાળ છે, લોકપાળ. હુકુમ કરે એને. જાવ માતાના કુખમાં છ મહિને ભગવાન આવવાના છે. આહાહા..! ત્રણ શાન (અને) સમકિત લઈને. અરિહંત પછી થશે. પણ આત્માનું શાન અને ત્રણ શાન લઈને તો માતા પેટમાં તીર્થકર આવે. સમજાણું કાંઈ? ઈન્દ્ર ધનદને હુકુમ કરે, જાવ.

‘બિસ રાજકી રાણીકે ગર્ભમને તીર્થકર આયેંગે...’ જે રાજની રાણીના ગર્ભમાં ભગવાન આવશે ‘ઉસકે નગરકી શોભા કરતા હૈ,...’ અહીંયાં હોય છે ને મોટો રાજી આવ્યો હોય ત્યાં એના માણસો આવીને બધું સાફસૂફ વળાવે, ધોળ નખાવે. નખાવે છે કે નહિ? મોટો રાજી હોય. આહાહા..! જુઓ! આ તીર્થકરના આત્માની વાત ચાલે છે, હોં ! આવા તીર્થકર હોય. જે સ્વર્ગમાંથી કે નરકમાંથી આવે ત્યારે છ મહિના પહેલા તો ઈન્દ્રો (ધનદને હુકુમ કરે). ધનદ એટલે લોકપાળ છે મોટો. ધનદ શબ્દ છે ને? ધનનો દેનાર. એમ. રતની વૃદ્ધિ કરનાર. ધનદ-કુખેર. પણ આ ધનનો દેનાર રતની વૃદ્ધિ કરે. ભગવાનની માતાના કુખમાં આવે પહેલા છ મહિના...

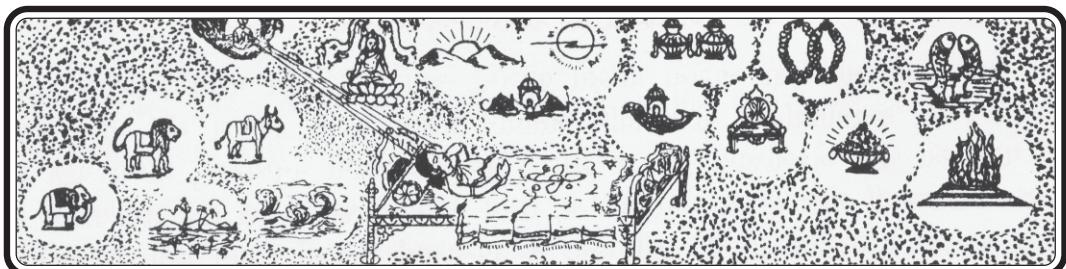
‘નગરકી શોભા કરતા હૈ, રણમયી સુવર્ણમયી મન્દિર બનાતા હૈ,...’ (અહીંયાં તો) સાધારણના ઘરે આવ્યો હોય ને કહે અમે ભગવાન છીએ, ત્રિકાળ જ્ઞાની છીએ. એમ ન હોય, ભાઈ ! ત્રિકાળ જ્ઞાનીનું તો અરિહંતપણું, તીર્થકરપણું માતાના

પેટમાં આવે એ પહેલાં તો નગરની શોભા કરે, રત્નમયી, સુવર્ણમયી મંદિર રચે. મંદિર એટલે મકાન. સોનાના અને રતનના મકાનો બનાવે નગરમાં. જુઓ ! એટલા તો એના પુષ્ય હોય છે.

‘નગરકે કોટ, ખાઈ, દરવાજે, સુંદર વન, ઉપવનકી રચના કરતા હૈ,...’ મકાન બનાવે અને નગરમાં કોટ બનાવે. ખાઈ, દરવાજા, સુંદરવન, ઉપવન (બનાવે). આહાહા..! ભારે ભાઈ! લોકોને તો બેસવું કઠણ પડે. એવા તીર્થકર હોય એનું પુષ્ય એટલું બધું હોય છે કે ઈન્દ્ર ઇ મહિના પહેલેથી હજી તો (આવી રચના કરે). હજી તો સ્વર્ગમાં કે નરકમાં એનો જીવ હોય, હો! આ ‘શ્રેણિક’ રાજા લ્યોને, નરકમાં છે અત્યારે. ચોર્યાશી હજાર વર્ષની સ્થિતિએ. પણ જ્યારે આવશે, (ત્યારે) ઈન્દ્રો હુકમ કરશે. ઇ મહિના બાકી રહેશે. જાવ, આ નગરમાં ફ્લાષે ઠેકાષે રાજાની રાણીને કુંઘે આવવાના છે. નગર રચો, સાફ કરો. એમ આ તો ભગવાન તીર્થકરનો આત્મા જે નગરીમાં જે રાજાની રાણીને કુંઘે આવે એ રાણી પણ કોણ? ધર્મમાતા. રત્નકૂખ ધારિણી. રતનને કૂખમાં રાખ્યો.

કહે છે, દેવો ‘સુંદર વન, ઉપવનકી રચના કરતા હૈ, સુંદર ભેખવાલે નરનારી નગરમે બસાતા હૈ,...’ સુંદર જેનો વેષ. એટલું ઉત્કૃષ્ટ પુષ્ય છે ને! તીર્થકર પવિત્રતામાં પૂરા અને પુષ્યમાં પણ પૂરા. તીર્થકરની પ્રકૃતિનું આ બધું ફળ છે એમ કહે છે. પણ આવા હોય એને તીર્થકર કહીએ, એમ. જ્યાં ત્યાં આવીને જન્મ્યા અને અમે ભગવાન થઈ ગયા અને કેવળી થઈ ગયા એમ નહિ, એમ કહે છે.

‘સુંદર ભેખવાલે નરનારી નગરમે બસાતા હૈ,...’ એવા હોણિયાર હોય એ બધા ત્યાં રહે. સાધારણ ભલે હોય પણ સારા સારા માણસો બુદ્ધિવાળા, ભેખવાળા, રૂપવાળા એવા બધા વસે. વળી, ‘નિત્ય રાજમંદિર પર રલોંકી વર્ષા હોતી રહી હૈ,...’ નિત્ય રાજમંદિર ઉપર રતની વર્ષા પડે. એકલા હીરા ને માણોક ઝરે ઉપરથી. દુનિયાને બેસવું કઠણ. જેના આત્માને પૂર્ણાનંદની પ્રાપ્તિ આ ભવમાં થવાની છે અને પ્રકૃતિ તીર્થકરની જેણે બાંધી છે એના ફળનું શું કહેવું !

વળી, ‘તીર્થકરકા જીવ જબ માતાકે ગર્ભમે આતા હૈ તબ માતાકો સોલહ સ્વાન આતે હેં,...’ સોળ સપના આવે, સોળ, હોં ! ‘લુચકવરદ્વીપમે રહુનેવાલી દેવાંગનાયે માતાકી નિત્ય સેવા કરતી હેં,...’ છિપ્પન કુમારિકા, દેવીઓ. તેરમો લુચક દ્વિપ છે એમાં દેવાંગના વસે છે. એ આવીને માતાની હંમેશા સેવા કરે છે. આહાહા...! જુઓને ! પુણ્ય તો કેટલા છે ! આવી પવિત્રતા જ્યાં પ્રગટી છે તો એવા પુણ્ય સાથે હોય જ, એમ કહે છે.

જન્મકલ્યાણક

‘એસે નૌ મહીને પૂરે હોને પર પ્રભુકા તીન જ્ઞાન ઔર દસ અતિશય સહિત જન્મ હોતા હૈ,...’ જન્મ થાય ત્યારે ત્રણ જ્ઞાન અને દસ અતિશય લઈને જન્મે. પહેલા દસ અતિશય આવી ગયા છે કાલે. ઉછ અતિશયમાં જન્મથી ૧૦ અતિશય હોય. આવા બને તીર્થકરને, સત્થારીરીને અરિહંત કહેવામાં આવે. ‘નૌ મહીને પૂરે હોને પર પ્રભુકા તીન જ્ઞાન ઔર દસ અતિશય સહિત જન્મ હોતા હૈ, તબ તીનલોકમેં આનંદમય ક્ષોભ હોતા હૈ,...’ ત્રણલોકમાં જરી ખળખળાટ થઈ જાય કે શું છે ? શું છે ? શાતાનો ઉદ્ય થઈ જાય. ‘દેવોંકે બિના બજાએ બજા બજતે હેં,...’ દેવના વાજા હોય ને કરોડો ? ભગવાનનો અહીં જન્મ થાય તો વાજા વાગે. દેવના વગર વગાડ્યા, હોં ! એની મેળાએ અવાજ નીકળે. કુદરતી પુરુષ છે ને ? ‘ઈન્દ્રકા આસન કંપાયમાન હોતા હૈ,...’ ઈન્દ્રનું આસન કંપે. કોઈ મહાપુરુષનો ક્યાંક મનુષ્યદેહમાં મનુષ્યક્ષેત્રમાં જન્મ થયો છે. એનું (આસન) કંપે (એટલે) ખબર પડે.

‘તબ ઈન્દ્ર પ્રભુકા જન્મ હુआ જાનકર...’ ઈન્દ્ર પ્રભુનો જન્મ થયો જાણી ‘સ્વર્ગસે ઐરાવત હાથી પર ચઢકર આતા હૈ,...’ સ્વર્ગમાંથી ઐરાવતી હાથી ઉપર. એ હાથી છે તો દેવ પણ હાથીનું રૂપ ધારણ કરે અને એના ઉપર ભગવાન પાસે આવે. ‘સર્વ ચાર પ્રકારકે દેવ-દેવી એકત્ર હોકર આતે હેં,...’ સર્વ ચાર પ્રકારના દેવ. સર્વ એટલે ઘણા આવવાના. દેવ-દેવી સાથે હોય. એ વખતે ‘શચી (ઇન્દ્રાણી) માતાકે પાસ જાકર ગુધઃપસે પ્રભુકો લે આતી હૈ,...’ ભગવાનને ખાનગી લઈ જાય. પૂછ્યા વિના, હોં ! બીજું માયામયી બાળક ત્યાં મૂકે અને ભગવાનને લઈ જાય. એવી રીતે જેના જન્મ મહોત્સવ ઈન્દ્રો કરે છે. એ ગર્ભ અને જન્મ મહોત્સવની વાત આવી.

‘ચાર પ્રકારકે દેવ-દેવી એકગ્ર હોકર આતે હું, શચી (ઇન્દ્રાણી) માતાકે પાસ જાકર ગુપ્તપસો પ્રભુકો લે આતી હું...’ માતા જ્યારે જન્મ આપે.. ભાષા તો શું કરે? માતા જન્મ આપે ? પણ વ્યવહારમાં બોલવામાં શું આવે ? દેવો આમ કરે... દેવો આમ કરે એમ આવે છે કે નહિ ? પણ બોલવામાં શું આવે ? જ્યારે ભગવાનની માતા પ્રભુને જન્મ આપે છે ત્યારે ઇન્દ્રાણી માતા પાસે જાય, ગુમરૂપે પ્રભુને લઈ જાય. ખાનગી લઈ જાય. ‘ઇન્દ્ર હર્ષિત હોકર હજાર નેત્રોંને દેખતા હું.’ હજાર નેત્ર કરીને ઇન્દ્ર ભગવાનને આમ જોવે છે. બધા તર્ક ઉઠે કે જોવું ને નેત્રથી ને આ બધું શું છે? એ બધું સહજ બને છે. એમ છે. હજાર નેત્ર બનાવે. નેત્ર તો રજકણની અવસ્થા છે.

શ્રોતા :- એટલા બધા બનાવી શકાય ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- ભાષા શું કહેવાય ? અને એમ બને. મહાપુણ્યશાળી પુરુષ. ઇન્દ્ર એટલે ? મહાપુણ્યવંત પ્રાણી છે. એકાવતારી છે. એક ભવ કરીને મોક્ષ જનાર દેવ છે. અને આ તો તીર્થકર પરમાત્મા એ જ ભવે મોક્ષ જનાર છે. અના શરીરની સુંદરતા અને દરેક અવયવોની નમણાઈ એટલી સુંદર ને નમણાઈ હોય છે કે દેવ હજાર નેત્ર કરી દેખે તોપણ તૃપ્તિ થાય નહિ. આત્માના આનંદના રૂપની તો શું વાત કરવી ! ભગવાનને એ વખતે પણ અતીન્દ્રિય આનંદ છે.

જન્મ્યા ત્યારે પણ અંતર આત્માનું ભાન લઈને જન્મ્યા છે. સમ્યગ્દર્શન સહિત છે. આત્માના આનંદના ભાન સહિત છે. પણ એમના શરીરની સ્થિતિ પણ એવી હોય છે કે ગોદમાં હજાર નેત્ર કરીને દેખે. અને ઇન્દ્ર પોતાની ગોદમાં લે. ઇન્દ્ર પોતાની ગોદમાં ઉપાડે.

શ્રોતા :- બને છે આ બધું બહારથી.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- બને છે. બને છે એમાં નિમિત્તપણું કોણ છે એની વાત કરે છે. પંડિતજી ! નહિતર એક રજકણને પણ કોઈ ફેરવી શકે છે ? પણ તે વ્યવહાર કરનારનું નિમિત્ત કોણ હતું ? એટલું બતાવવા ભગવાનને ગોદમાં લઈ હજાર નેત્રથી જોવે એમ કહ્યું.

‘ઔરાવત હાથી પર ચટકર...’ ઔરાવત નામનો હાથી હોય, એના ઉપર એ ચડે. ભગવાનને લઈને ચડે. ‘મેરુપર્વતપર જાતા હૈ,...’ મેરુ પર્વત છે. જુઓ ! આવા તીર્થકર હોય. અરિહંતની વાસ્તવિક પવિત્રતા કેટલી હોય અને એની પુણ્ય પ્રકૃતિ પણ અથાગ હોય છે. ઇન્દ્રો પણ જેની પાસે દાસ થઈને વર્તે છે. ‘મેરુપર્વત પર જાતા હૈ,

ઈશાન ઈન્દ્ર છત્ર ધારણ કરતા હે,...' શકેન્દ્ર જે છે, પહેલા દેવલોકના ઈન્દ્ર અને એની ઈન્દ્રાણી, એ બેય પતિ-પત્ની એકાવતારી છે. એક ભવે મોક્ષ જનારા છે. દેવનો છેલ્લો દેહ છે. ત્યાંથી પદ્ધી મનુષ્ય થઈ બેય મોક્ષ જશે. એવા શકેન્દ્ર પણ ભગવાનને ગોદમાં લઈ મેરુ પર્વતે જાય છે. 'ત્યારે ઈશાન ઈન્દ્ર છત્ર ધારણ કરતા હે,...' બીજા દેવલોકનો ઈન્દ્ર. આ પહેલા દેવલોકનો ઈન્દ્ર છે શકેન્દ્ર. ઓલો બીજો ઈશાન ઈન્દ્ર છત્ર માથે રાખે. 'સનતકુમાર મહેન્દ્ર ઈન્દ્ર ચંવર ટોરતે હું,...' ત્રીજા દેવલોકનો ઈન્દ્ર સનતકુમાર.

એવી પુણ્ય પ્રકૃતિ છે જેની. તીર્થકર પરમાત્મા કોને કહે ! એનો અવતાર કોણ ? એ આત્મા કોણ ? એનું શરીર કોણ ? એના પુણ્ય કોણ ? એ જુદી ચીજ હોય છે. અત્યારે અહીંયાં નથી એટલે એનું વર્ણન કરે છે. તમે જેને તેને તીર્થકર માની લેશો એમ છે નહિ. 'સનતકુમાર, મહેન્દ્ર...' બે દેવલોક છે. ત્રીજું દેવલોક સનતકુમાર, ચોથું દેવલોક મહેન્દ્ર. એના બે ઈન્દ્રો ભગવાનને બે બાજુ ચામર ઢાળે છે. સુધર્મ ઈન્દ્ર ગોદમાં લે, ઈશાન ઈન્દ્ર છત્ર ઢાળે, ત્રીજા અને ચોથા દેવલોકના ઈન્દ્ર ચામર ઢાળે. એવી પુણ્ય પ્રકૃતિ હોય છે, એને લઈને એવું સહેજ બને છે. ત્યારે ઈન્દ્ર કરે છે એમ કહેવામાં આવે છે.

અહીંયાં જોયું, ભગવાનને લઈ ગયા. લઈ ગયા એટલે ભગવાનનું શરીર શરીરને કારણે જાય છે. પણ ગોદમાં લઈને જાય છે એમ એનો વ્યવહાર નિમિત છે ને ? એટલે નિમિતથી વાત થાય છે. નહિતર ભગવાનનું શરીર તો એની મેળે ચાલે છે. આવા ભગવાન હોય. તીર્થકર અરિહંત. એની જૈનમાં રહેલાને ખબર ન મળે. કેવા તીર્થકર હોય. પદ્ધી જેને તેને ભગવાન માને. એમ નથી એમ કહે છે. 'સનતકુમાર, મહેન્દ્ર ચંવર ઢોરતે હું,...' તીર્થકરને. આહાહા...!

'મેલકે પાંડુકડવનકી પાંડુકશિલા પર...' મેરુ પર્વત છે ને વચ્ચમાં? આ જંબુદ્ધીપ લાખ યોજનનો (છે એની) વચ્ચમાં 'મેલકવનકી પાંડુકશિલાપર...' પાંડુક વન છે. એમાં પાંડુક મોટી શીલા છે પત્થરની. 'સિંહાસન કે ઉપર પ્રભુકો બિરાજમાન

કરતે હું...’ આહાહા..! જુઓને! કેટલા પુષ્ય છે! ઈન્દ્રો હજી તો એક દિ’ના છે ત્યાં લઈને જાય છે. બીજાને હવા લાગે તો મરી જાય વચ્ચમાં. ખરું કે નહિ?

શ્રોતા :- હજી તો કળશ ઠોળશે.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- હજી તો કળશ ઠોળશે પછી. આ તો એક દિ’ના બાળક છે. જન્મયા એવા લઈ જાય. એનું શરીર પણ એવું મજબૂત હોય. આત્મા તો અંતર કેવળજ્ઞાનને પામશે. એવું તો લઈને આવ્યા છે, તૈયારી કરીને. ત્રિકાળ શાન પરમાત્મા. અહીંયાં એને પ્રભુને ત્યાં સ્થાપે-બેસાડે છે. ‘સાબ દેવ ક્ષીરસમુદ્રસે એક હજાર આઠ કલશોમેં જલ લાકર...’

શ્રોતા :- આ હશે કેવડા ?

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- આવડા. હોય તો નાના. આવડું શરીર હોય એ વખતે. બાળકપણે શરીર કેવડું મોટું હોય. સાત હાથનું. પણ આપણે આટલું હોય. પણ એને જરી મોટું હોય. સાત હાથના હતા ને ? મહાવીર ભગવાનની વાત, હોં ! આ તો સમુચ્ચય વાત. પાંચશે ધનુષવાળાને એના પ્રમાણમાં હોય. એના પ્રમાણમાં શરીર હોય ને ?

કહે છે કે ‘ક્ષીરસમુદ્રસે સારે દેવ...’ એટલે ઘણા દેવ. બધા દેવ તો ક્યાંથી આવે.. ‘ક્ષીરસમુદ્રસે એક હજાર આઠ કલશોમેં...’ કળશ મોટો આઠ જોજનનો લાંબો મોટો. એવડો કળશ નહિ. આઠ યોજનનો આમ ઊંચું હોય. ચાર યોજનનો તો વચ્ચે પેટાળ હોય. એવો મોટો કળશ. એવા એક હજાર ને આઠ કળશ. આહાહા..! તીર્થકર એટલે વજનારાચ સંઘયણ. સમયતુરસ્ન સંસ્થાન. દેવ આમ હજાર આંખ કરે તોપણ તૃપ્તિ (ન થાય). ઈન્દ્ર ! ઈન્દ્ર એટલે કોણ ? અસંખ્ય દેવનો સ્વામી લાડો. એ આમ જોવે તો તૃપ્તિ થાતી નથી. એના પુષ્ય કેટલા ! અવયવે અવયવે નમણાતા. નમણાઈ ને સુંદરતા. એ પુષ્ય પ્રકૃતિનું વર્ણન કરે છે. આવું પુષ્ય હોય, આવા પવિત્ર હોય એને આવું હોય. એકલા એકલા ભગવાન કહી દે અને થઈ જાય એમ ભગવાન હોઈ શકે નહિ. ‘દેવ-દેવાંગના ગીત નૃત્ય વાજિંગ બડે...’ દેવ અને દેવાંગના, ગીત અને નાચવું. નાચે. વાજિંત્ર ‘બડે ઉત્સાહ સહિત...’ પાછું એમ નહિ અં.. અં..કરીને. એમ નહિ. ઉત્સાહ સહિત. આહાહા..! ત્રણલોકના નાથ પરમાત્મા. એક સમયમાં જે ત્રણકાળ જાણશે અને જેની વાણીથી ઘણા જીવોના ઉદ્ધારનું નિમિત્ત થવાનું છે. એની વાત શી કરવી?

‘દેવ-દેવાંગના ગીત નૃત્ય વાજિંગ બડે ઉત્સાહ સહિત પ્રભુકે મસ્તકપર કલશ ટારકર જન્મકલ્યાણકા અભિષેક કરતે હું...’ પાણી નાખે આમ માથે. એક હજાર ને

આઠ કળશ. જુઓ તો એ પુણ્યની વાત ! એવા એને પુણ્ય હોય છે. કેસર હોય એ કંઈ કોથણે ન રહે. કેસર તો અંદર ડબા કે બરણીમાં રહે. એમ એનો આત્મા જ એવો છે જ્યાં કે એનું શરીર જ કોઈ જુદી જાતનું હોય. પરમ ઔદારિક શરીર. હીરા જેવું એનું કઠણ શરીર હોય. ત્યારે એક હજાર અને આઠ કળશ માથે પડે (તોપણ) ભગવાન તો બેઠા હોય. આખી દુનિયાથી જુદી જાત છે આ. તીર્થકર કોને કહે ? અને એની પુણ્ય પ્રકૃતિ કોને કહે ?

‘પીછે શ્રુંગાર, વરણ, આભૂષણ પહીનાકર...’ પછી ભગવાનને.. હજુ એક દિવસનું બાળક. એને શાણગાર પહેરાવે, વસ્ત્ર, દાગીના પહેરાવી ‘માતાકે મંદિરમે લાકર...’ માતા જ્યાં હોય ત્યાં પાછા ઘરે.. ‘માતાકો સૌપ દેતે હું...’ માતાને સોંપે. માતા! આહાહા..! ‘ઇન્દ્રાદિક દેવ અપને-અપને સ્થાન પર ચલે જાતે હું...’ ઈન્દ્ર પોતે પોતાના સ્થાનક ચાલ્યા જાય. ‘કુબેર સેવાકે લિયે રહ્યા હે.’ મોટો કુબેર છે એ સેવામાં-તહેનાતમાં રહે. ‘તદનન્તાર કુમાર-અવરસ્થા...’ ભગવાનની કુમાર અવરસ્થા થાય. એક તો એ બધા ક્ષત્રિય બધા હોય. દરબાર ! જેટલા તીર્થકરો બધા ક્ષત્રિય હોય, વાણિયા ન હોય. એટલે ક્ષત્રિય હોય એ તીર્થકર થાય. તીર્થકર હોય એ ક્ષત્રિય થાય.

મૂળ જે તીર્થકરો મહાપુણ્યશાળી છે ને ? એટલે ક્ષત્રિય વીર્યવાળા હોય છે. અને પુણ્ય પ્રકૃતિ એના શરીરની સુંદરતા એટલી હોય છે કે ઈન્દ્રો પણ ચક્કિત થઈ જાય છે. એવા તીર્થકરો થાય. અત્યારે ભગવાન બિરાજે છે ત્યાં. મહાવિદેહમાં ‘સીમંધર’ પરમાત્મા સાક્ષાત્ આ પ્રમાણે છે ત્યાં. આ પ્રમાણે બધું થઈ ગયું છે. ભગવાન બિરાજે છે કેવળજ્ઞાનપણે. હજુ અબજો વર્ષ રહેશે. આહાહા..! ઈન્દ્રો આવીને માતાને પહેલી પગે લાગે. હે રત્નકૂખ ધારિણી ! આવા રતનને કૂખમાં રાખનારી માતા ! પ્રભુને તો ધન્ય છે પણ માતા તને પણ ધન્ય છે ! આહાહા..! બે શંખનું મોતી. માતા ને પિતા પણ એવા એના હોય છે. અલ્ય ભવે મોક્ષ જનારા. ભગવાનને લઈને નહિ, હોં ! એની પોતાની એવી લાયકાત હોય. માતા અને પિતા. માતા એ ભવમાં ન જાય. સી છે ને. પિતા તો એ ભવે સીધા મોક્ષ જાશે. માતા-પિતા પણ બેય મોક્ષ જનારા હોય. આવો તીર્થકર જેવો આત્મા, મહારતન જેની કૂખમાં સવા નવ મહિના રહે, એના પિતા (એવા હોય). એવી વસ્તુ છે ભાઈ આ તો. આત્માની મહત્ત્વા આગળ બીજી મહત્ત્વા શું છે ? મહાપ્રભુ ચૈતન્ય છે. રત્નાકર ભગવાન અનંત ગુણના રતનથી ભરેલો છે. આહાહા..! એનું ભાન થઈને જ્યાં તીર્થકરને કેવળજ્ઞાન થવાનું હોય છે, એ ભવમાં એની સેવામાં દેવ રાખે.

‘તદનન્તાર કુમાર-અવરસ્થા તથા રાજ્ય-અવરસ્થા ભોગતે હું.’ કોઈ રાજ

અવસ્થા ભોગવે. ‘ઉસમેં મનોવાંછિત ભોગ ભોગકર...’ મનોવાંછિત સમકિતીને છે ને? એ તો ઈચ્છા હોય છે એ પ્રમાણે ત્યાં આવવાનું થાય. એ અપેક્ષાએ (કહ્યું. પણ કથન શું કરવું? કથન તો બધા (એવા થાય). મનોવાંછિત (તો શું) ભગવાનને ભોગની ઈચ્છા હશે? સુખબુદ્ધિ માને છે ક્યાંય? એ તો સમકિતી જ્ઞાની છે. આત્મામાં આનંદ માને છે. પણ હજુ વીતરાગતા થઈ નથી તો થોડી ઈચ્છા હોય છે. ‘મનોવાંછિત ભોગ ભોગકર ફિર વૈરાગ્યકા કારણ પાકર...’ વૈરાગ્યનું કાંઈ નિમિત્ત મળે, બસ, છૂટી જાય, નીકળી જાય.

શ્રોતા :- કેવું નિમિત્તનું જોર આંહીં.

ઉત્તર :- નિમિત્ત મળે (એટલે) એ તો પોતે એવા (છે). નિમિત્ત તો બીજાને કેમ ન થયું? એને થઈ ગયું. જેમ ‘ऋષભદ્રેવ’ ભગવાન. નિલાંજના દેવી ઈન્દ્રોએ મૂકી હતી. ભગવાન બેઠા હતા સિહાંસન ઉપર. અને આમ દેવીઓ નાચે. એમાં એક દેવી એવી

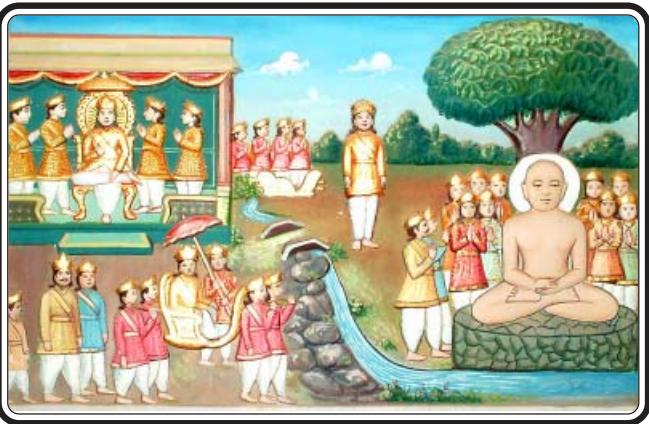

મૂકી કે એ વખતે આયુષ્ય પૂરું (થઈ ગયું). એ વખતે પૂરું. ભગવાન જાણનાર કે, અહો...! આ દેવીનું આયુષ્ય પૂરું થઈ ગયું. અહીંયાં જ નાચતા. બીજી દેવી ગોઠવી દીધી. ઘ્યાલમાં આવી ગયું. આહાહ...! આ તો એક નિમિત્ત (હતું). વૈરાગ્ય, એકદમ વૈરાગ્ય.

જાતિસ્મરણ થયું તો ...‘સંસાર-દેહ-ભોગોસેં વિરક્ત હો જાતે હું.’ ભગવાન પછી સંસારથી, રાગાદિ-દેહાદિ અને ભોગ, એનાથી વિરક્ત હોય. ‘તબ લૌકાંતિક દેવ આકર,...’ લૌકાંતિક દેવ છે. પાંચમાં દેવલોકના બ્રહ્મયારી દેવ હોય છે. એને ઈન્દ્રાણી દેવી હોતી નથી. આઠ સાગરનું આયુષ્ય હોય છે. ઓછા-વતુ નહિ. આઠ સાગરોપમનું આયુષ્ય. ‘તબ લૌકાંતિક દેવ આકર, વૈરાગ્યકો બઠાનેવાલી પ્રભૂકી સ્તુતિ કરતે હું,...’ વૈરાગ્યને વધારનારી પ્રભુની સ્તુતિ કરે. અહો! પ્રભુ! નીકળો પ્રભુ નાથ! જગતના ઉદ્ધાર માટે. જગત તલસી રહ્યું છે આપની દેશના સાંભળવા. ઉપદેશ આપે.

તપકલ્યાણક

‘ફિર ઇન્દ્ર આકર ‘તપ કલ્યાણક’ કરતા હૈ.’ દીક્ષા કલ્યાણક. પહેલા ગર્ભ કલ્યાણક, બીજું જન્મકલ્યાણક પછી આ. તપ કલ્યાણકનો અર્થ મુનિપણું. મુનિપણું લે, નગન થાય. ‘પાલકીમં બૈઠાકર બડે ઉત્સવસે...’ પાલખીમાં બેસાડે. ‘બડે ઉત્સવસે વનમે લે જાતા હૈ...’ વનમાં

જાય. ‘વહાં પ્રભુ પવિત્ર શિલાપર બેઠકર પંચમુણ્ઠસે લોચકર...’ આહાહા..! જુઓ ! એ વખતનો સમય કેવો હશે ? એ પ્રસંગને જોનારા, પ્રસંગની પ્રશંસા કરનારા.. વનમાં-જંગલમાં ચાલ્યા જાય છે. પછી .. લોચ કરે. ‘પંચ મહાવ્રત અંગીકાર કરતે હૈ,...’ પંચ મહાવ્રત.

નમો સિદ્ધાંશું કહીં પંચ મહાવ્રત લે. ‘સમર્પણ પરિગ્રહક ત્વાગકર...’ વખ્તની લંગોટી-તાણોવાણો પણ ન હોય એને. ‘દિગંબરસ્વરૂપ ધારણકર ધ્યાન કરતે હૈ,...’ દિગંબર થઈ જાય. માતાએ જન્મ્યા એવા નિર્વિકારી-નિર્દોષ. આહાહા..! આવી દશા પ્રાત થયા વિના મુનિપણું હોઈ શકે નહિ. જુઓ ! આ તીર્થકર છે, મોક્ષ જાવું છે એને પણ ચારિત્ર લેવામાં આ સ્થિતિ હોય છે. એ નગન દિગંબર થાય છે. તીર્થકરને પણ વખ્ત સહિત દીક્ષા હોઈ શકે નહિ. તો બીજાને હોઈ શકે નહિ. વખ્ત સહિત દીક્ષા અને સાધુ માને છે ને ? એ વીતરાગના માર્ગથી વિરુદ્ધ છે. મુનિ એવા ન હોય. મુનિ તો આત્માના આનંદમાં એટલી રમણતા હોય કે જેને વખ્તનો વિકલ્પ લેવાની વૃત્તિ પણ ન હોય.

‘દિગંબરસ્વરૂપ ધારણકર ધ્યાન કરતે હૈ,...’ અંતરમાં ઘેય ઉપર લક્ષ લઈ જાય, એકદમ. ‘ઉસીસામય મન:પર્યયજ્ઞાન ઉત્પન્ન હો જાતા હૈ.’ ચોથું જ્ઞાન ઉપજે, મતિ, શ્રુત ને અવધિ ત્રણ જ્ઞાન તો માતાના પેટમાં લઈને આવ્યા હોય. દીક્ષિત થાય એટલે ચોથું જ્ઞાન ઉપજે. ‘ફિર કુછ સમય વ્યતીત હોનેપર તપકે બલસે ધાતિકર્મકી પ્રકૃતિ...’ તપના બળથી. તપ એટલે ઈચ્છાનિરોધ. આનંદમાં રમતા રમતા અંતર અતીન્દ્રિય... ‘ધાતિકર્મકી પ્રકૃતિ છે તથા અધાતિ કર્મપ્રકૃતિ ૧૬...’ ટાળે.

જ્ઞાનકલ્યાણક

૪૭ ધ્યાતિકર્મની પ્રકૃતિ. જ્ઞાનાવરણીયની પાંચ, દર્શનાવરણીયની નવ, મોહનીયની અઠચાવીશ, અંતરાયની પાંચ. ૪૭. નાશ કરીને કેવળજ્ઞાન પામે. એની સાથે અધ્યાત્મિની સોણ જાય. ‘ત્રેસાદ પ્રકૃતિકા સત્તામેંસે નાશકર કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન કર...’ જુઓ ! આટલી પ્રકૃતિ હોય, કર્મ બાકી હોય, એને આમ ટાળે. જુઓને ! કેટલી આ વસ્તુનું અસ્તિત્વ સિદ્ધ કરે છે ! ‘અનંતચયતુષ્ટયરૂપ હોકર...’ અનંત કેવળજ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત આનંદ અને અનંત બળ એવું ભગવાનને પ્રગટ થાય. પરમાત્મા અરિહંત થાય. ભલે હજુ શરીર છે, સિદ્ધ થયા નથી પણ પરમાત્મા દર્શા પૂર્ણ થઈ ગઈ. ‘ક્ષુધાદિક અટાર દોષોંસે રહિત અરહંત હોતે હું.’ એ ભગવાનને આહાર ન હોય, પાણી ન હોય, રોગ ન હોય. ઘરે વહોરવા આવે એમ કહે છે. આહાર કરવો હોય તો ક્યાં જાય? ભગવાનને આહાર હોય નહિ. અરિહંત પરમાત્મા અતીન્દ્રિય આનંદ પૂર્ણ સ્વરૂપ (પ્રગટ થયું છે). આહાહા...! એ આહાર લે અને એને રોગ થાય ને દવા લે. દવા લીધા પછી રોગ મટી જાય. શરીરને રોગ જ હોય નહિ. શરીર જ એવું હોય. જુઓને ! પરમાદૌદારિક શરીર તો પહેલેથી લઈને આવ્યા છે. આહાહા...! કહે છે, ક્ષુધાદિક ૧૮ દોષ નથી. તૃપ્તા નહિ, ક્ષુધા નહિ, રોગ નહિ. ‘અરહંત હોતે હું.’ એને અરિહંત કહેવામાં આવે છે. જુઓ ! હવે આને અરિહંત ક્રીધા. અનંત જ્ઞાન-દર્શન-આનંદ પ્રગટ્યા હોય અને શરીર આવું હોય. ક્ષુધા-તૃપ્તા ન હોય. ઈન્દ્રો જેને પૂજે એવું એવા અરિહંત હોય.

‘ફિર ઇન્દ્ર આકર સમવસરણકી રૂચના કરતા હૈ...’
ઇન્દ્ર આવીને ધર્મસભા રહ્યે. આ સમવસરણ છે ને આપણો ? અહીં તો સાધારણ છે. ઇન્દ્ર આવીને ધર્મસભા રહ્યે. ‘સો આગમોક્ત અનેક શોભા-સહિત...’ ઘણી શોભા. આગમોક્ત છે ને ? સમવસરણનું બનાવ્યું છે ને ? ભાઈએ-પંડિતજીએ આપણે બનાવ્યું છે ને ? સ્તુતિ. એમાં ઘણું બધું લખ્યું છે. ‘આદિપુરાણ’માંથી બનાવ્યું. ‘આગમોક્ત અનેક શોભાસહિત મહિ-સુવર્ણમયી કોટ,...’ મહિ અને સોનાના તો કોટ હોય, ખાઈ હોય. વેદી હોય. ચાર દિશા. ‘ચાર દરવાજે, માનસ્તંભ,...’ આવા મોટા ચાર માનસ્તંભ હોય. ભગવાન

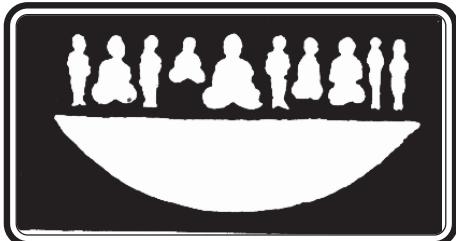

બિરાજે છે ત્યાં છે બધું. ‘નાટ્યશાલા, વન આદિ અનેક રચના કરતા હૈ. ઉસકે બીચ સભામંડપમે બારહ સભા...’ બેસે. આહાહા...! ‘ઉનમે મુનિ,...’ મુનિ પણ આવે, સભામાં બેસે. ‘આર્થિકા,...’ સાધ્યી ન હોય પણ અર્જિકા પાંચમું (ગુણસ્થાન). ‘શ્રાવક, શ્રાવિકા, દેવ, દેવી, તિર્યા બેઠે હું.’ ધર્મસભામાં સિંહ અને વાધ ઢોર-પશુ આવે. નાગ અને વાધ આમ બેઠા હોય. કાળા નાગ હોય આમ મોટા. શાંત... બધી અચિંત્ય પ્રકૃતિની વાત છે ભાઈ આ તો. ‘અનેક અતિશય પ્રકટ હોતે હું.’ પ્રભુને. અતિશય એટલે વિશેષતા. પુણ્યની વિશેષતા બીજા કરતાં ઘણી હોય.

‘સભામંડપકે બીચ તીન પીઠ પર ગંધકુટીકે બીચ...’ આપણે અહીં છે ને? ત્રણ પીઠ હોય. પહેલી, બીજી અને ત્રીજી. એમાં ગંધકુટી ઉપર હોય છે. ‘બીચ સિહાંસન પર..’ ઉપર હોય. ‘કમલકે ઊપર અંતરીક્ષ પ્રભુ બિરાજે હું...’ અદ્ભર બિરાજે છે. સિહાસન ઉપર બિરાજે નહિ. સિહાસનથી અદ્ભર ચાર અંગુલ ઊંચા હોય. અંતરીક્ષ તો અહીં દિગંબરમાં હોય છે. અંતરીક્ષ ભગવાન અહીં છે. અંતરીક્ષ તો દિગંબરમાં હોય. એ તો જ્યાં હોય ત્યાં પૃથ્વીશિલા ઉપર બિરાજે છે, એવું આવે છે. આ અંતરીક્ષ તો અહીં છે. ‘અંતરીક્ષ પ્રભુ બિરાજે હું ઔર આઠ પ્રાતિહાર્ય યુક્ત હોતે હું.’ વાણી દિવ્યધ્વનિ આદિ આવ્યું હતું ને? અશોકવૃક્ષ આદિ હોય. ‘વાણી ભિરતી હે,...’ વાણી ખરે એમ લખ્યું છે, જોયું! વાણી બોલે એમ નથી લખ્યું. ઓમ... એવો અવાજ-ધ્વનિ છૂટે. ઉર... એવો ધ્વનિ. એમ છ ઘડી ચાલે. ‘ઉસકો સુનકર ગણધર દ્વારાંગ શાસ્ત્ર રચતે હું.’ એમાંથી મુનિઓ ગણધર જે છે એ વાણી સાંભળીને બાર અંગની રચના કરે. એવો એનો-ગણધરનો ક્ષયોપશમભાવ હોય છે. ‘એસે કેવલકલ્યાણાકકા ઉત્સવ છન્દ કરતા હું.’ આ કેવળજ્ઞાનનો મહોત્સવ કર્યો. પહેલો ગર્ભનો, પછી જન્મનો, પછી દીક્ષાનો અને આ કેવળજ્ઞાનનો. ‘હિર પ્રભુ વિહાર કરતે હું. ઉસકા બાદ ઉત્સવ દેવ કરતે હું.’ વિહાર કરે ત્યારે દેવ મોઢા આગળ છત્ર ચાલે.. આગળ ન આવ્યું? ઈન્દ્રો જેની સેવા કરે એવા તીર્થકર.. આહાહા...!

મોક્ષકલ્યાણાક

‘કુછ સમય બાદ આચુકે દિન થોડે રહુને પર યોગનિરોધ કર...’ યોગનિરોધ થઈ જાય. ત્યાં કરવું છે ક્યાં અંદર? યોગનિરોધ કંપન સ્થિર થઈ જાય. ‘અધ્યાત્મિકરણ નાશકર મુક્તિ પદ્ધારતે હું...’ એવા ભગવાનની વાત છે. ‘તત્પશ્ચાત શરીરકા અભિ-સંસ્કાર...’ ભગવાન અધ્યાત્મિકરણ નાશ કરી મુક્તિ પદ્ધારે. ‘તત્પશ્ચાત શરીરકા અભિ-સંસ્કાર કર છન્દ ઉત્સવસહિત...’ હવે શરીરને બાળે. ‘નિર્વાણ

કલ્યાણક' મહોલ્સવ કરતા હૈ.' એ પાંચમું. ગર્ભ કલ્યાણક, જન્મકલ્યાણક, દીક્ષા કલ્યાણક, કેવળ અને નિર્વાણ. પંચ કલ્યાણકવાળા તીર્થકરની વાત અહીં લીધી છે. એવા તીર્થકર આવા હોય છે.

અરે..! મોહમાં જિંદગી આમ ને આમ ચાલી જાય છે. આત્માનું શું કરવું એનું રહી (જાય અને) એમ ને એમ આ રળવું ને ખાવું ને આ વેપાર ને આ ધંધા ને. જિંદગી એમાં ચાલી જાય. એમાં અકસ્માતે દેહ છૂટી જાય. આહાહા..! એના ઉતારા ક્યાં થાય? કરવાનું એ કર્યું નહિ અને નહિ કરવાનું કર્યું. આહાહા..! આવા મનુષ્યદેહ મોંઘેરા. મોંઘેરા મનુષ્યદેહ છે. આહાહા..! અનંતે કાળે પ્રાત થાય. એવામાં જે કાંઈ આત્માનું કરવાનું છે. એનું કરે નહિ ને આ બધું થાય પછી ઘણા ઓરતા થાય. આહાહા..!

'ઇસ્પ્રકાર તીર્થકર પંચકલ્યાણકની પૂજા પ્રાપ્ત કર,...' 'અરહંત હોકર નિર્વાણકો પ્રાપ્ત હોતે હું...' એ નિર્વાણને પામે. બહુ સરસ વ્યાખ્યા છે. —◆◆

(અનુસંધાન પેજ નં. ૩૪ થી ચાલુ)

(તીર્થકર ઋષભદેવ)

શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન (સંક્ષિપ્ત વૃત્તાંત)

- જન્મનગરી—અયોધ્યા. ● વંશ—ઈક્ષવાકુ. ● પિતા—નાભિરાય. ● માતા—મરુદેવી. ● ગર્ભ—જેઠ વદ-૨. ● ગર્ભસમય—રાત્રિનો છેલ્લો પછોર. ● ગર્ભનક્ષત્ર—ઉત્તરાધાઢ. ● જન્મ—ફાગણ વદ-૮.
- જન્મસમય—વહેલી સવારે. ● જન્મનક્ષત્ર—અભિજિત. ● રાશિ—ધનુ. ● શરીરનો રંગ—સુવર્ણ.
- શરીરની ઊંચાઈ—૫૦૦ ધનુષ. ● કુમારકાળ—૨૦ લાખ પૂર્વ. ● ગૃહસ્થદશા—૮૩ લાખ પૂર્વ.
- મુનિદશા—૧૦૦૦ વર્ષ. ● કેવળીકાળ—એક લાખ પૂર્વમાં એક હજાર વર્ષ ઓછા. ● આયુષ્ય—૮૪ લાખ પૂર્વ. ● દીક્ષા—ફાગણ વદ-૮. ● દીક્ષાસમય—મધ્યાહ્ન. ● દીક્ષાનક્ષત્ર—ઉત્તરાધાઢ.
- દીક્ષાપાલભી—સુદર્શન. ● દીક્ષાનગર—પ્રયાગ. ● દીક્ષાવન—સિદ્ધાર્થ. ● દીક્ષાવૃક્ષ—વટવૃક્ષ.
- દીક્ષાનિમિત—નિલાંજનાનું મૃત્યુ. ● દીક્ષિત રાજા—ચાર હજાર. ● દીક્ષા પછી ઉપવાસ—૬ મહિના. ● પારશુ—એક વર્ષ પછી. ● આહારનગર—હસ્તિનાપુર. ● કેવળજ્ઞાન—મહા વદ-૧૧.
- સમય—વહેલી સવારે. ● નક્ષત્ર—ઉત્તરાધાઢ. ● સ્થળ—શક્તાવન (પુરિમતાલપુર)
- અશોકવૃક્ષ—વટવૃક્ષ. ● સમવસરણ વિસ્તાર—૧૨ યોજન. ● સામાન્યકેવળી—૨૦ હજાર.
- પૂર્વધારી—૪૭૫૦. ● ઉપાધ્યાય—૪૧૫૦. ● વિપુલમતિ—૨૭૭૫૦. ● વિક્રિયાઋદ્ધિ—૨૦૬૦૦. ● અવધિજ્ઞાની—૮૦૦૦. ● મુખ્યગણધર—વૃષભસેન. ● કુલ ગણધર—૮૪.
- યોગનિરોધ—૧૪ દિવસ. ● મોક્ષ—પોષ વદ-૧૪. સમય—વહેલી સવારે. ● નક્ષત્ર—ઉત્તરાધાઢ.
- સ્થળ—કૈલાશ પર્વત

આત્માર્થી જીવની ભાવના

ભક્તિ

મિથ્યાત્વ નશાકર અબ ન મરેંગે, શાયકકા રસપાન કરેંગે,
પરકા એકત્વ તજેંગે, શાયક સેરા ધરકે સજેંગે.... ૧
દ્વાદશ અનુપ્રેક્ષાકો લહેંગે, ચંચલતા તજ સ્થિરતા ધરેંગે,
પ્રમતદશા તજ અપ્રમતા રહેંગે, ક્ષપકમેં ફિર ગમન કરેંગે.... ૨
ચાર ધનધાતિકો હરેંગે, યોગોમેં ભી અબ ના રુકેંગે,
મુક્તિ વધૂકો અબ હમ વરેંગે, સબ સિદ્ધોકો શીધ મિલેંગે.... ૩

* * *

ત્રણ ભાઈઓ છે : (૧) સમ્યક્ભાઈ તત્ત્વરચિવંત સૌથી મોટાભાઈ છે.

(૨) હિતેશભાઈ સ્વાધ્યાયપ્રેમી વચેટભાઈ છે.

(૩) દર્શનભાઈ પૂજા-ભક્તિરસિક નાનોભાઈ છે.

સમ્યક્ભાઈ : જ્ય જિનેન્ડ દર્શનભાઈ ! આજે સવારે ઊઠીને તમે પહેલાં જિનમંદિર ગયા હતાને ?

દર્શનભાઈ : ના, ભાઈ ! હું તો સવારે ચાલવા ગયો હતો. You know fitness is very important.

સમ્યક્ભાઈ : અરે ભાઈ ! એવું કરાતું હશે ? આત્માની fitness નું શું ? આપણો તો સવારે ઊઠીને પ્રથમ જિનમંદિર જવું જોઈએ.....સ્વાધ્યાય કરવો જોઈએ.

દર્શનભાઈ : અરે ભાઈ ! અત્યારે તો આપણી સંજ્ય builder સાથે મોટી meeting છે. આમાં જો આપણને order મળી ગયો તો કરોડોનો ફાયદો થશે ! એટલે આજે મંદિર જવાનું રહેવા દો, આપણે કાલે જઈશું.

સમ્યક્ભાઈ : અરે ! પુણ્ય હશે તો અનુકૂળતા મળશે. હું તો પહેલાં જિનમંદિરમાં દર્શન કરી પ્રવચન સાંભળીશ અને પછી તત્ત્વ વિચારણા કરીને ઓફિસ આવીશ.

(સમ્યક્ભાઈ પ્રવચન સાંભળી સ્વાધ્યાય ભવનની બહાર નીકળે છે.

ત્યાં મોબાઈલની રીંગ વાગે છે).

દર્શનભાઈ : મોટાભાઈ ! તમારું તત્કાલ કામ છે, જલ્દી આવો.

સમ્યક્ભાઈ : થયું છે શું ? એ તો કહે, અને તું આટલો ખુશ કેમ લાગે છે ?

દર્શનભાઈ : આપણી ડીલ ફાઈનલ થઈ ગઈ છે, તમે જલ્દી આવી જાવ, આપણે ડીલ સાઈન કરવાની છે !!!

સમ્યક્ભાઈ : અરે ભાઈ ! એમાં ખુશ શું થવાનું. હું અને હિતેશભાઈ અહીં શાંતિથી પ્રવચનમાં આવેલા સિદ્ધાંતોનું મનન કરીને પછી આવીએ છીએ.

દર્શનભાઈ : આજે આટલી મોટી ડીલ ફાઈનલ થઈ તો પણ તમારા અવાજમાં હોંશ...ઉત્સાહ કેમ દેખાતો નથી. હે ભાઈ ! આવું કેમ ?

સમ્યક્ભાઈ : આજે પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન જ એવું વૈરાગ્યથી ભરેલું હતું કે કોઈના પણ રોમેરોમ વૈરાગ્યના રસથી ભીંજાય જાય. પ્રવચનમાં વાત ઘણી ઊંડી ને સમજવા જેવી હતી. એ વાત પછી નિરાંતે કરશું.

હિતેશભાઈ : અત્યારે તો તું એ કહે કે માલ ક્યાં પહોંચાડવાનો છે ?

દર્શનભાઈ : હિતેશભાઈ ! સંજ્ય બિલ્ડર મોલ બનાવે છે ત્યાં જ માલ ડિલીવર કરવાનો છે.

સમ્યક્ભાઈ : એક મિનિટ હિતેશ ! જ્યાં સંજ્ય બિલ્ડર મોલ બનાવે છે તે વિસ્તારમાં તો આપણું જિનમંદિર બને છે, તને ખબર છે ?

હિતેશભાઈ : હા...હા ! થોડા સમયમાં જ એનો મંગલકારી પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ થવાનો છે.

સમ્યક્ભાઈ : મારે પ્રતિષ્ઠામાં તો તન-મન-ધનથી પૂર્ણપણે લાભ લેવો છે.

દર્શનભાઈ : ભાઈઓ ! આ બધી વાતો હમણાં ન કરો. હમણાં તો વ્યાપારમાં ધ્યાન આપો.

સમ્યક્ભાઈ : ભાઈ ! મારે તો ધર્મ પહેલા, પછી બીજી વાત. મારી તો નાનપણથી જ પ્રતિષ્ઠામાં ઉત્સાહ-ઉમંગથી લાભ લેવાની ભાવના હતી અને હવે આ મારી ભાવના જરૂર સફળ થશે. મારે તો હવે સંપૂર્ણ જીવન આત્મસાધના માટે સમર્પિત કરવું છે.

દર્શનભાઈ : એટલે શું તમે નિવૃત્તિ લેવાના છો !

સમ્યક્ભાઈ : હા, મારે તો સ્વરૂપસાધના કરવી છે....સમ્યક્તવની પ્રાપ્તિ કરવી છે. ધન્ય

એ દિવસ, એ ઘડી કે જ્યારે મને આત્માની પ્રાપ્તિ થશે અને અતીન્દ્રિય આનંદનો અનુભવ થશે.

હિતેશભાઈ : ધન્ય ભાવના ! તમારી ભાવનાને મારી અનુમોદના છે. તમે જલ્દી સ્વાનુભૂતિને વરો એ જ ભાવના રાખું છું.

દર્શનભાઈ : ભાઈ ! તમે આવું ન વિચારો, આપણો વ્યાપાર કેટલો સારો ચાલે છે અને આ વખતે તો આપણને ફિક્ઝી(FICCI)માંથી Best Business Enterprise of the year award મળવાનો છે.

સમ્યક્ભાઈ : મારો નિર્ણય અડગ છે અને મને આ નિર્ણયમાંથી કોઈ ડગાવી શકશો નહિ.

(સમય વીતી જાય છે, મંગલમય પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ આંગણે આવી પહોંચે છે અને તેના હર એક પ્રસંગમાં સમ્યક્ભાઈ ઉત્સાહથી ભાગ લે છે. તો ચાલો, આપણે પણ સમ્યક્ભાઈ સાથે પ્રતિષ્ઠાનો લ્હાવો લઈએ !!)

સાધક બને સાદ્ય

શ્રી અષ્ટભદેવ દિગમ્બાર જિનનિંબ પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવનો જય હો...

ગર્ભકલ્યાણક...જ્ઞાયકનું અવધારણા

ભક્તિ

(રાગ : લાખ-લાખ દીવડા)

સોળ-સોળ સપના, દેખ્યા છે આજે, (૨)

માતાને આશ્ર્ય થાય....મીઠાં સપના એ દીઠાં....

ઔરાવત હાથી ને વૃષભ સુદીઠાં, (૨)

શેત સિંહ, લક્ષ્મી અનુપમ....મીઠાં સપના... (૧)

પુષ્પમાલા ને પૂર્ણ ચંદ્ર દીઠા, (૨)

ઊગતો સૂર્ય ને ઉભય મીન...મીઠાં સપના... (૨)

મંગલ કળશ ને કમળ સરોવર, (૨)

જવાર સમુద્ર સિંહાસન.... મીઠાં સપના... (૩)

દેવવિમાન ને નાગભવન દેખ્યા, (૨)
રત્નરાશિ ધુમ્રહીન પાવક,...મીઠાં સપના..... (૪)

* * *

મલદેવી માતા અને અષ્ટ કુમારિકા વર્ચેની તત્ત્વચર્ચા

અષ્ટકુમારી નં. ૧ : હે જગતમાતા ! સમ્યક્દર્શન પ્રામ કરવા કેવી પાત્રતા જોઈએ ?

માતા : હે દેવી સાંભળો ! પર્યાય સીધી દ્રવ્યને પકડે તે સમ્યક્દર્શનની પાત્રતા છે. બાકી વ્યવહાર પાત્રતા તો ધણ પ્રકારની કહેવાય, પણ મૂળ પાત્રતા તો દણ્ણ દ્રવ્યને પકડી સ્વાનુભવ કરે તે પાત્રતા છે.

અષ્ટકુમારી નં. ૨ : હે રત્નકુખધારિણી માતા ! સમ્યક્દર્શન પ્રામ કરવાની વિધિ શું ?

માતા : હે દેવી ! પરનો કર્તા આત્મા નથી, રાગનો પણ ખરેખર કર્તા આત્મા નથી. રાગથી જિન્હે ‘હું શાયકમૂર્તિ છું’—એવી અંતરમાં પ્રતીતિ કરવી, એ સમ્યક્દર્શન પ્રામ કરવાની વિધિ છે. આવો અવસર મળ્યો છે તો એમાં આત્માને રાગથી જુદો કરવાનો આ કાળ છે.

અષ્ટકુમારી નં. ૩ : હે સ્વરૂપસાધક માતા ! દણ્ણના વિષયમાં વર્તમાન પર્યાય સાથે આવે છે કે નહીં ?

માતા : હે દેવી જુઓ ! દણ્ણના વિષયમાં એકલું ધ્રુવદ્રવ્ય જ આવે છે. પર્યાય ભલે દ્રવ્યને વિષય કરે છે, પણ પર્યાય ધ્રુવદ્રવ્ય સાથે દણ્ણના વિષયમાં આવતી નથી, કેમકે તે વિષય કરનાર છે. વિષય કરનાર પર્યાય અને એનો વિષય ત્રિકાળી દ્રવ્ય એ બંને જુદાં છે.

અયોધ્યામાં ગાર્ભકલ્યાણકપ્રામ શ્રી અષ્ટભદેવનો જ્ય હો....

જન્મકલ્યાણક..... જ્ઞાયકતાનો આવિભાવ

સૌધર્મ ઈન્દ્રની સભા :

(સૌધર્મ ઈન્દ્રનું સિંહાસન કંપાયમાન થાય છે. સૌધર્મ ઈન્દ્ર વિચારે છે કે અમારું સિંહાસન ડોલાવનાર કોણ છે ? અવધિજ્ઞાન વડે જ્ઞાણ છે અને ઘોષણા કરે છે :)

સૌધર્મ ઈન્દ્ર : ઓહો ! જ્ય હો ! જ્ય હો ! જ્ય હો ! જ્ય હો ! જંબૂદ્ધીપ ભરતક્ષેત્રના પ્રથમ તીર્થકર...ત્રણલોકના નાથની અયોધ્યા નગરીમાં પાવન પધરામણી થઈ છે. જ્ય હો ! જ્ય હો !

(સૌધર્મ ઈન્દ્ર સાત ડગલાં ભરીને પ્રભુને પરોક્ષ વંદન કરે છે અને કહે છે કે :)

સૌધર્મ ઈન્દ્ર : ચાલો દેવો ! આપણો, ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યવંત એક સાધક આત્માના જન્મકલ્યાણકના આનંદદાયી પ્રસંગે સાધનાનું મૂળ એવી સ્વાનુભૂતિની ચર્ચા કરીએ....

દેવી-૧ : અહો સર્વજાભક્ત ! આ જીવ અનાદિ કાળનો મિથ્યાત્વભાવના ફળસ્વરૂપે દુઃખમય ચાર ગતિમાં પરિભ્રમણ કરી રહ્યો છે, ઈન્દ્રિયજ્ઞાનથી પાંચ ઈન્દ્રિયના વિષયમાં ઈષ્ટ-અનિષ્ટની કલ્પના કરી આકુલિત છે. તો આ ઈન્દ્રિયજ્ઞાન આત્મજ્ઞાનનું કે સ્વાનુભૂતિનું કારણ કેમ થઈ શકે ?

દેવ-૧ : હે તત્ત્વજ્ઞિશાસુ ! ન થઈ શકે. અરે ! અગિયાર અંગ અને નવ પૂર્વની લખિ થાય એ પણ ખંડ-ખંડ જ્ઞાન છે, આત્માનું જ્ઞાન નહીં. આત્મા અતીન્દ્રિય જ્ઞાનમય છે, ઈન્દ્રિયજ્ઞાન તે આત્મા છે જ નહીં. આંખથી હજારો શાખ વાંચ્યાં કે કાનથી સાંભળ્યાં તે ઈન્દ્રિયજ્ઞાન છે, આત્મજ્ઞાન નહીં. આત્મા અતીન્દ્રિયજ્ઞાનથી જ્ઞાણો છે અને તેનાથી જ જણાય પણ છે. ઈન્દ્રિયજ્ઞાનથી આત્મા જ્ઞાણતો પણ નથી ને જણાતો પણ નથી, આત્માને જ્ઞાણતા જે આનંદનો સ્વાદ આવે છે તે સ્વાદ ઈન્દ્રિયજ્ઞાનથી આવતો નથી, તેથી ઈન્દ્રિયજ્ઞાન તે આત્મજ્ઞાનનું કે સ્વાનુભૂતિનું કારણ નથી.

દેવી-૨ : હે ભવભીરુ ! જે જીવને ૮૪ લાખ યોનિના જન્મ-મરણ કરતાં કરતાં થાક લાગ્યો છે અને શાશ્વત આત્મવિશ્રાંતિની ભાવના છે એવા જીવે સ્વાનુભૂતિ એટલે કે સમ્યક્જ્ઞાન પ્રગટ કરવા માટે કેવો પુરુષાર્થ કરવો જોઈએ ?

દેવ-૨ : હે જ્ઞાનાનુભૂતિ ઈચ્છાક ! પ્રથમ સમ્યક્ષાન પ્રગટ કરવા સાત તત્ત્વનું સ્વરૂપ
એના ખ્યાલમાં આવવું જોઈએ. ભલે તે વિકલ્પ સહિત છે, પણ સાત
તત્ત્વનો યથાર્થ નિર્ણય થવો જોઈએ અને પછી ચૈતન્યસામાન્ય એવા દ્રવ્ય
ઉપર દસ્તિ-જ્ઞાન કરવા જોઈએ.

દેવી-૩ : હે સૂક્ષ્મ ઉપયોગી ! મને એક મૂંજવણ થાય છે. આત્મા તો અતિસૂક્ષ્મ છે
અને અમારો ઉપયોગ તો બહિર્મુખતામાં પાંચ ઈન્દ્રિયોના વિષયોની
અધિકતાથી સ્થૂળ થઈ રહ્યો છે, તો હવે અમારો ઉપયોગ સૂક્ષ્મ કેમ
થાય ?

દેવ-૪ : હે ચૈતન્યપ્રિયે ! જરૂર, આત્મા અતિસૂક્ષ્મ તો છે, પરંતુ તેથી તે ન જણાય એવો
નથી. અંદરમાં ચૈતન્યચિંતામણિ આત્મવસ્તુ પડી છે. હવે, તેની રૂચિ કરે
તો ઉપયોગ સૂક્ષ્મ થઈને અંતર્મુખ વળે છે અને સ્વાનુભૂતિ પ્રગટ થાય છે.

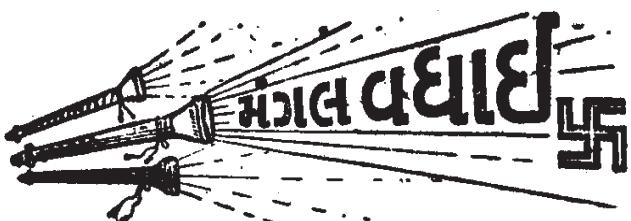
સૌધર્મ ઈન્દ્ર : ચાલો ! આપણે સહુ પ્રભુનો જન્મકલ્યાણક મહોત્સવ ઊજવવા જઈએ.
(સાકેત નગરીમાં નાભિરાજાનો રાજ્યદરબાર)

દૂત : ધન્ય હો ! ધન્ય હો ! મહારાજ ! ધન્ય હો ! ધન્ય ધડી, ધન્ય કાળ. મહારાજ !
આપ ધન્ય છો ! મહારાણી મરુદેવી માતાની કૂખથી ભરતક્ષેત્રના ભૂલા
પડેલા ભવ્યજીવોને મોક્ષનો સુમાર્ગ દેખાડનાર બાળતીર્થકરનો જન્મ થઈ
ચૂક્યો છે !! જય હો ! જય હો !

બધા રાજાઓ : જય હો ! ધન્ય હો ! બાળતીર્થકરનો જય હો ! અયોધ્યા નરેશ મહારાજ
નાભિરાયનો જય હો ! મહારાણી મરુદેવીમાતાનો જય હો !

રાજા નાભિરાય : હે દૂત ! આ ખબર સાંભળી અમારા રોમેરોમાં આનંદ...આનંદ
ઉછળી રહ્યો છે, આ ખરેખર બહુ ઉત્સાહ-ઉમંગદાયક સમાચાર છે.

(નાભિરાજ દૂતને હાર ભેટ તરીકે આપે છે).

ભક્તિ

(રાગ : મૈં હું સ્વયં ભગવાન)

અયોધ્યાપુરી જન્મયા મારા, ઋષભ પ્રભુ ; અયોધ્યાપુરી જન્મયા મારા, ઋષભ પ્રભુ;
ઋષભ પ્રભુ...મારા આછિ પ્રભુ....અયોધ્યાપુરી જન્મયા મારા, ઋષભ પ્રભુ... (૧)

ક્ષીરોદિષ્ટથી જલ ભરી લાય, પાંડુકશિલા પર અભિષેક થાય,
અભિષેક થાય પાંડુકશિલા પર, કે અયોધ્યાપુરી જન્મયા મારા, ઋષભ પ્રભુ... (૨)

અભિષેક કળશા સહસ્ર આઈ, દેવ-દેવેન્દ્રો હર્ષ અપાર,
તાંડવ નૃત્ય સૌધર્મ કરાય, કે અયોધ્યાપુરી જન્મયા મારા, ઋષભ પ્રભુ... (૩)

* * *

ભરતભૂમિ પાવન કરનાર બાળતીર્થકર શ્રી ઋષભદેવનો જય હો....

તપકલ્યાણક....ફાચકતાની અભિવૃદ્ધિ

લૌકાંતિક દેવોનું આગમન, દેવ-માનવનો સંવાદ અને
વૈરાગ્યપ્રામ રાજા ઋષભદેવનું વનમાં પ્રયાણ

ભક્તિ

(રાગ : મોહે ભાવે ના ભૈયા થારો દેશ)

રાજા ઋષભને આવે વૈરાગ્ય, આવે પૂર્વભવ યાદ....

જન્મદિને ઉત્સવ થાય, નિલાંજના આયુ પૂર્ણ થાય....રાજા ઋષભ... (૧)

ક્ષણિક સંયોગથી જાગે વૈરાગ્ય, ભાવના જાગી થાવું આણગાર..રાજા ઋષભ... (૨)

બ્રહ્મ સ્વર્ગથી દેવો આવ્યા, અનુમોદના થાય હિતકાર...રાજા ઋષભ... (૩)

* * *

લૌકાંતિક દેવ ૧ : હે નાથ ! હવે આપ અતીન્દ્રિય આનંદનું પ્રચુર સ્વસંવેદન કરશો.
વર્તમાનમાં પણ આપ આનંદનું વેદન કરો છો, પણ એ અલ્ય છે. આપની
નિર્ગંઠિત દશાની અમે અનુમોદના કરીએ છીએ. આપનો જય હો.

લૌકાંતિક દેવ ૨ : હે સ્વામી ! ચૈતન્યની ઉગ્ર આરાધનાના બળથી આપ અલ્ય કાળમાં
પરમેષ્ઠી પદને પ્રામ કરશો. પૂર્ણતાના લક્ષે પ્રમત્ત-અપ્રમત્ત દશામાં

જૂલતાં-જૂલતાં સાધનાને પૂર્ણ કરશો, ધન્ય આપની સાધના...આરાધના.
લૌકાંતિક દેવ તુ : હે વૈરાગી સાધક ! આપ નિજ આત્માને નિઃશંક, નિષ્ઠિય અને
નિર્માંગરૂપ અનુભવો છો...

- (૧) સ્વ-પરનો સંદેહ આપને ટળી ગયો છે, તેથી આપ નિઃશંક થયા છો.
- (૨) પરદવ્યાપી કોઈપણ કિયાને આપ પોતાની માનતા નથી, તેથી આપ
નિષ્ઠિય છો.
- (૩) આપ સ્વયંને પરદવ્યના ભોગવટા રહિત નિર્માંગ ટેખો છો.

—આ રીતે આપને વસ્તુસ્વરૂપની ઉત્કૃષ્ટ ઉપાસના કરવાની ભાવના
હોવાથી આપ અવશ્ય અલ્ય કાળમાં મોક્ષવધૂને વરશો. અમે પણ આ
દશાને પામીએ એવી અમારી ભાવના છે.

(સ્વર્ગમાંથી ઈન્દ્રો પાલખી લઈને આવે છે. રાજા ઋષભદેવ વैરાગ્યપૂર્વક
પાલખીમાં બિરાજમાન થાય છે. ઈન્દ્ર પાલખી ઉપાડવા તત્પર થાય છે ત્યાં...)

રાજા નં. ૧ : હે દેવો ! જરા વિચારો ! સર્વ પ્રથમ પાલખી ઉપાડવાનો લાભ અમને
મળવો જોઈએ.

દેવ નં. ૧ : હે અલ્યપુણ્યવંત મનુષ્યો ! અમારા પુણ્ય તમારાથી વધારે છે, તેથી પાલખી
સર્વ પ્રથમ અમે ઉપાડશું.

રાજા નં. ૨ : હે પુણ્યવંત દેવો ! વैરાગી ઋષભદેવ તો શુભભાવને પણ હેય માનતા
હોવાથી સંયમના માર્ગ ચાલીને તેનો અભાવ કરવાના છે, તેથી આ
પ્રામપર્યાયમાં જે નિર્ણથ માર્ગ ચાલી શકે તે પ્રથમ પાલખી ઉપાડી શકે.

દેવ નં. ૨ : હે દેવાનુષ્ઠિય મનુષ્યો ! અમે દિવ્ય શક્તિવાન હોવાથી પ્રભુનાં બધા
કલ્યાણકો ઊજવીએ છીએ, માટે પાલખી ઉપાડવાનો સર્વ પ્રથમ લાભ
અમને આપો.

રાજા નં. ૩ : હે સામર્થ્યવાન દેવો ! અમે ભગવાનની જાતિના છીએ તેમ જ ભગવાન
સમાન મુનિદશા અમે ધારણ કરી શકીએ છીએ, તેથી પ્રથમ પાલખી
ઉપાડવાના સદ્ભાગ્ય અમારા છે.

(અંતે, પ્રથમ ભૂમિગોચરી અને પછી વિદ્યાધર રાજા પાલખી ઉપાડે છે અને ત્યાર
પછી ઈન્દ્ર આદિ દેવો પાલખી લઈને વનની વાટે જાય છે).

દીક્ષાવનમાં દીક્ષાવિધિ

ઉદાસીન ભાવે વખાભૂષણનો ત્યાગ કરીને અત્યંત ગંભીર ભાવે રાજા ઋષભદેવ સ્વયં શિલા ઉપર પદ્માસને બિરાજમાન થાય છે. સ્વયંબુદ્ધ એ સાધક આત્મા 'નમઃ સિદ્ધેભ્ય' બોલીને સિદ્ધોની સાક્ષીએ પંચમુષ્ઠિ કેશલોચ કરીને નિર્ગંધ મુનિદશા ધારણ કરે છે. સામાચિકમાં અપ્રમત્તદશામાં આરૂઢ થતાં ચોથું મનઃપર્યયજ્ઞાન પ્રગટ થાય છે.

ભક્તિ

(રાગ : મોહે ભાવે ના જૈયા થારો દેશ)

રાજા ઋષભ હવે અણગાર, છોડ્યા સહુ રાજપાટ....

અપ્રમત્ત-પ્રમત્ત માંહી જૂલતા, સિદ્ધો સાથે વાતો કરતાં...રાજા ઋષભ... (૧)

પ્રચુર આનંદરસમાં મહાલતાં, અનશન લીધાં છે છહ માસ...રાજા ઋષભ... (૨)

બાહ્યાંતર નિર્ગંધદશાપ્રાક્ષ શ્રી ઋષભદેવ મુનિરાજનો જય હો...

શ્રેયાંસકુમારને ઘેર આહારયોગ

આહારદાન...ઉંગ્રે જ્ઞાયકતાનું ફળ પ્રચુર આનંદનું વેદન.

દીક્ષા લઈ ઋષભ મુનિરાજે છ મહિનાના ઉપવાસનો નિયમ લીધો અને નિજ સ્વરૂપની આરાધના કરતાં-કરતાં છ મહિના સુખપૂર્વક પસાર થયાં. પછી, મુનિરાજને આહારનો વિકલ્પ તો આવતો હતો, પણ શ્રાવકોને આહારદાનની વિધિનું જ્ઞાન ન હોવાને લીધે તેમને આહારનો યોગ બનતો નથી. આ રીતે બીજા ઉ મહિના પૂર્ણ થયાં અને વૈશાખ સુદ ત્રીજ અર્થાત્ તૃતીયાનાં મંગલ દિવસે આહારનો યોગ બન્યો.

હસ્તિનાપુર નરેશ રાજા સોમપ્રભ અને તેના ભાઈ શ્રેયાંસકુમાર દૂરથી ઋષભદેવ મુનિરાજને આવતાં નિહાળે છે ને શ્રેયાંસકુમારને જ્ઞાતિસ્મરણજ્ઞાનમાં ઈ ભવ પહેલાં મુનિરાજને આહારદાન આપ્યું હતું તે વિધિનું જ્ઞાન થાય છે. તેઓ પડગાહન આદિ નવધા ભક્તિપૂર્વક ઈક્ષુરસથી પારણા કરાવે છે અને આ દિવસથી જંબૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાં દાનતીર્થનો પ્રારંભ થાય છે.

(ભક્તિ)

(રાગ : સુંદર સ્વર્ણપુરીમાં સ્વર્ણ રવિ)

આજે ગજપુરીમાં ઋષભ મુનીશ્વર પધારિયા રે....
શ્રેયાંસકુમારના હૈયે આનંદ અતિ ઉભરાય,
મારા આંગણિએ આજે પાવન પગલાં થયાં રે....

(સાખી)

શ્રેયાંસકુમારને થયું, જાતિસ્મરણ શાન;
મુનીશ્વર આંગણે પધારતાં, ધન્ય બન્યો અવતાર;
સહુના હંદ્યકમળમાં હર્ષાનંદ અપાર છે રે !આજે ગજપુરીમાં... (૧)

(સાખી)

પવિત્રભાવથી થયું, મુનિવર પડગાહન;
નવધા ભક્તિથી કર્યું, ઉત્તમ આહારદાન;
આજે ઈક્ષુરસનું પાન કર્યું મુનિરાજજીએ....આજે ગજપુરીમાં... (૨)

(સાખી)

પંચ આશ્ર્ય થયા, દેવ કરે જ્યકાર;
દાનતીર્થ પ્રારંભ થયો, અહો ! ભરતમાં આજ;

ઉત્તમ પાત્ર ને ભાગ્યવંત દાતા શોભી રહ્યાં રે...આજે ગજપુરીમાં... (૩)
આજે હસ્તિનાપુરીમાં ઋષભ મુનીશ્વર પધારિયા રે... આજે ગજપુરીમાં... (૩)

પ્રચુર સ્વસંવેદન ભોગી... નિત્યાનંદ ભોજુ શ્રી ઋષભદેવ મુનિરાજનો જ્ય હો....

જ્ઞાનકલ્યાણક.....જ્ઞાયકતાની પૂર્ણતા

ભક્તિ

(રાગ : મંગલમય મંગલકાર)

પ્રગટ્યા છે ચતુષ્ય અનંત, શ્રી આદિ જિષણં;
આવી માઘ વદ જ્યારસ, થયું દર્શનાનંત....

પ્રભુ આદિને કેવળજ્ઞાન, થયો જ્ઞાનંદ;
 કર્યો મોહ શત્રુનો અંત, ભોગવે સુખાનંદ;
 થયો અંતરાયનો ક્ષય, જાગ્યો વીર્યાનંદ... પ્રગટ્યા છે (૧)
 સમવસરણમાં બાર સભા, ઉદ્ઘો હૃષણંદ;
 અલિમપણે કમલાસન પર, ઋષભદેવ ભગવંત;
 જીલે દિવ્યધ્વનિ ઓમકાર, વૃષભસેન ગાણધર... પ્રગટ્યા છે (૨)
 ઋષભદેવે વાણી વરસાવી, સમજાવ્યું સ્વરૂપ;
 ભરતક્ષેત્રે વિહાર કરીને, પ્રકાશયો સત્ય ધરમ;
 ઉપકાર અહો પ્રભુનો ! વંદન કરું છું આજ... પ્રગટ્યા છે (૩)

ધર્મસભામાં ભવ્યો દ્વારા પ્રશ્નો

તત્ત્વરસિકને વિચારણામાં પ્રશ્ન ઉઠે છે : હે ત્રિલોકીનાથ ! હે ધર્મતીર્થ સ્થાપક પ્રભુ !
 જે અનાદિ કાળથી પરલક્ષી ધારણા જ્ઞાન ભવની વૃદ્ધિનું કારણ થઈ રહ્યું
 છે તેને સમયમાત્રમાં ભવના અભાવનું કારણ બનાવે છે એવું
 કલ્યાણકારી સમ્યગ્દર્શન પ્રાપ્ત કરવાની મને સદાય ભાવના રહ્યાં કરે છે,
 છતાં તે પ્રાપ્ત નથી થતું. શું મારી કાળલબ્ધિ પાકી નથી ?

સમાધાન : હે ભવ્ય ! એમ નથી. તમે પુરુષાર્થ કરતા નથી તેથી સમ્યક્દર્શન પ્રગટ થતું
 નથી. પરનું કાર્ય કરવામાં તો મહેનત કરો છો, પણ આત્મહિતના કાર્યમાં
 કાળલબ્ધિ આદિના બહાના કાઢી પુરુષાર્થ કરતા નથી. તો સમ્યક્દર્શન
 કર્યાંથી થાય ?

નિકટ ભવ્ય તિર્યંચના મનમાં પ્રશ્ન : હે ધર્મધોરી પ્રવર્તક તીર્થકરદેવ ! આ જીવ
 ભૂતકાળમાં અનંત વાર અગિયાર અંગ અને નવ પૂર્વ ભાણી ચૂક્યો તેમ
 જ કષાયની મંદતારૂપ શુકલલેશ્યાના પરિણામ પણ અનંત વાર કર્યા, તો
 પણ હજુ સુધી વસ્તુસ્વરૂપ યથાર્થપણે સમજણમાં આવ્યું નથી. તો હવે
 શી રીતે... કઈ વિધિથી આત્માનુભૂતિ થશે ?

સમાધાન : હે આત્મારી ! જેવી રીતે પાણી અગિના નિમિત્તે ઉષ્ણ થાય છે તો પણ
 તેનો શીતળસ્વભાવ નાથ થતો નથી, તેથી પાણીને બધાથી અલિમ રાખતાં
 સહજપણે ઉષ્ણતા નાશ થઈ, તેનો શીતળસ્વભાવ પ્રગટ થયા વગર રહેતો

નથી. તેવી રીતે વિપરીત રૂચિના કારણે આત્માને સમજ્યો નથી, પણ હવે જો ગુરુગમે તત્ત્વ અભ્યાસ કરી રૂચિનો પલટો કરે તો સમજણ થયા વગર રહેશે નહિ અને જરૂર આત્માનુભૂતિ થશે.

સ્વાધ્યાયપ્રેમીના મનની મૂંજવણ : હે સર્વ સમાધાનકારી સર્વજ્ઞ ! આગમ અભ્યાસ, અનુમાન, તર્ક અને ન્યાયથી તો આ વાત બેસે છે, પણ ઉપયોગ અંતર-સ્વરૂપ તરફ કેમ જતો નથી ? સ્વલ્ખી અખંડ ધારા કેમ ઉપડતી નથી ?

સમાધાન : જેટલો જોઈએ તેટલો અને સાચી દિશાનો પુરુષાર્થ નથી એટલે ઉપયોગ બહારમાં ને બહારમાં જ ભટક્યા કરે છે. અંદર જવાની જરૂરિયાત લાગી જ નથી, એટલી રૂચિ જ થઈ નથી, તેથી ઉપયોગ અંદર સ્વભાવ તરફ જતો નથી.

◆◆◆◆◆

સર્વસમાધાનકારી કેવળજ્ઞાનપ્રાપ્ત શ્રી અધિભદેવ ભગવાનનો જ્ય હો....

◆◆◆◆◆

મોક્ષકલ્યાણક... જ્ઞાયકતાની અનંતતા

મોક્ષકલ્યાણક પ્રસંગે દેવો દ્વારા ભક્તિ
ભક્તિ

(રાગ : મને સત્યસ્વરૂપ સમજાવ્યું)

જ્ય હો આદિનાથનો, વ્યાલા મુજ સિદ્ધ પ્રભુનો;
હવે સંસાર નાશ કરીને, શિવપુરમાં વાસ કર્યો... જ્ય હો આદિનાથનો (૧)
પોષ વઢી ચૌદશ આવી, અંતિમ શુક્લધ્યાન પ્રગટાવ્યું;
આપ મુક્તિપુરીમાં બિરાજ્યા, અષ કર્માને હરાવ્યા... જ્ય હો આદિનાથનો (૨)
ચાલો ઊજવો મોક્ષકલ્યાણક, નિજ મોક્ષસ્વરૂપને જાણો;
શીધ જ પ્રભુજીને મળશું, સ્વ આતમ ધ્યાન ધરીને... જ્ય હો આદિનાથનો (૩)

* * *

મોક્ષકલ્યાણક પ્રસંગે તત્ત્વજ્ઞાસુઅં વચ્ચે તત્ત્વચર્ચા...

જિજ્ઞાસુ-૧ : મને ધણીવાર વિચાર આવે છે કે મોક્ષનું કારણ કોણ ? પરમપારિજ્ઞામિક ભાવરૂપ કારણપરમાત્મા કે રત્નત્રયરૂપ મોક્ષમાર્ગ ?

જિજ્ઞાસુ-૨ : તમારી વિચારણા યોગ્ય છે. મને લાગે છે કે ખરેખર તો આશ્રયભૂત પરમપારિણામિક ભાવ જ મોક્ષનું કારણ છે, પણ સાથે પર્યાય અપેક્ષાથી કહેવું હોય તો ક્ષાયિક, ઔપશમિક, ક્ષાયોપશમિક ભાવને પણ મોક્ષનું કારણ કહેવામાં કોઈ દોષ નથી.

જિજ્ઞાસુ-૩ : આપણે બધાએ આનંદ ઉમંગપૂર્વક શ્રી ઋષભદેવ દિગંબર જિનબિંબ પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ ઊજવ્યો અને એક સાધક આત્મા સાધ્ય બને છે તે નિહાળ્યું. ભૂતકાળમાં પણ અનંત જીવો કેવી કેવી હીનદશામાં હોવા છતાં સ્વભાવ સન્મુખતાના પુરુષાર્થ દ્વારા મોક્ષમાર્ગને પ્રામ કરી પૂર્ણ સાધ્યદશાને પામ્યા, તો આપણે પણ એ પૂર્ણદશાને કેમ પ્રામ ન કરી શકીએ ?

જિજ્ઞાસુ-૪ : હા...હા, કેમ ન પ્રામ કરી શકીએ, જરૂર પ્રામ કરી શકીએ. ભવ્યતા...પાત્રતા તો છે. બસ, ત્રિકાળી જ્ઞાયકભાવનો આશ્રય લેશું તો કાળલબ્ધ પાકેલી જ છે અને તે સમયે પ્રગટ થયેલ ભાવને યોગ્ય અનુકૂળ નિમિત્તનો યોગ પણ હોય જ છે. પાત્રતા છે, પુરુષાર્થ કરશું તો પરિણામન થયા વગર રહેશે નહિ.

જિજ્ઞાસુ-૫ : તમે જે કહું તે વિચારતા યોગ્ય તો લાગે છે, પણ સમ્યગ્દર્શન, સ્વાનુભૂતિ પ્રામ કરવા માટે શું કરવું ? પ્રમાદ છોડી પુરુષાર્થ કેવી રીતે જગ્રત કરવો, તેની કોઈ રીત...પદ્ધતિ હોય કે નહિ ? એની વિધિ શું છે ?

જિજ્ઞાસુ-૬ : કોઈપણ કાર્યની સિદ્ધિ માટે વિધિ, ઉપાય હોય જ છે. જે જીવો પાપભાવોની રૂચિમાં પડ્યા છે તેની તો શું વાત કરવી, પરંતુ પુરુષભાવની રૂચિવાળા જીવો બાધ્યત્યાગ કરે, દ્રવ્યલિંગ ધારણ કરે તો પણ તે વિધિ...ઉપાય નથી. તે જીવોનો ઉપયોગ પર તરફથી પલટીને સ્વમાં આવી શકતો નથી. માટે પ્રથમ શુભાશુભભાવની રૂચિ છોડી, પુરુષાર્થપૂર્વક ઉપયોગને બાધ્યથી ખસેડીને નિજસ્વરૂપમાં લાવવો. આ, મોક્ષમાર્ગની પ્રામિની યથાર્થ વિધિનો કુમ છે.

❖

**પૂર્ણ સ્વરૂપને પૂર્ણપણે પ્રામ કરનાર અશરીરી સિદ્ધ
શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનો જ્ય હો....**

(સમ્યક્ભાઈ સોનગઢ સ્થાયી નિવાસ કરવાની તૈયારી કરે છે)

સમ્યક્ભાઈ : આપણે પ્રતિષ્ઠા કેવી સરસ રીતે ઉજવી. નહિ? આવી પ્રતિષ્ઠા તો અંતરંગમાં શાન-વેરાગ્ય આદિ નિર્મળભાવને ઉજાગર કરે છે. શ્રી ઋષભદેવ તો સિદ્ધ થયાં અને આપણે પણ એ જ માર્ગ ચાલવાનું છે. હવે, મને તો એવી ભાવના થાય છે કે મારે ગુરુસાધના ભૂમિ સુવર્ણપુરીમાં કાયમ રહીને આખું જીવન આત્મસાધનામય જ બનાવવું છે.

માતા શીતલબેન : જરૂર, કેમ નહિ! મારે પણ મોહમ્મદી મુંબઈ નગરીમાં નથી રહેવું. હું પણ તારી સાથે એ પવિત્ર ધામમાં રહેવા આવીશ.

દર્શનભાઈ : અરે મોટાભાઈ! તમે બંને ક્યાં જવાની વાતું કરો છો? તીર્થસ્થાનમાં કે ફરવાના સ્થાનમાં!!

માતા શીતલબેન : સમ્યક્ને સોનગઢ જવાની ભાવના છે અને હું પણ વિચાર કરું છું કે એની સાથે સોનગઢ રહી, એક માત્ર આત્મ-આરાધના માટે બાકીનું જીવન સમર્પિત કરવું. તું પણ સાથે આવી જા ને, આપણે સૌ ત્યાં સાથે રહીશું.

દર્શનભાઈ : તમારી વાત તો વિચારવા જેવી છે, પણ જો હું સોનગઢ આવીશ તો આ બિઝનેસ કોણ સંભાળશે?

હિતેશભાઈ : વાહ! ખૂબ જ સરસ નિર્ષય લીધો છે સમ્યક્ભાઈ! હું પણ અલ્ય કાળમાં તમારી સાથે જોડાઈ જઈશ!

માતા શીતલબેન : બહુ સારો વિચાર છે ભાઈ હિતેશ! અને દર્શન! આ મહા મોંઘો મનુષ્યભવ મળ્યો છે તો તમારે પણ આત્મહિત કરવા માટે જ્ઞાનીઓની સાધનાભૂમિ અધ્યાત્મ તીર્થધામમાં સ્થાયી રહેવા માટે આવવાનું છે.

પૂજ્ય ગુરુદેવક્રીયે આપેલા મંત્રો (ભક્તિ)

(રાગ : જિનધર્મ સે હે...)

ધ્રુવધામના એ ધ્યેયના ધ્યાનની ધખતી ધૂણી,
ધગસ અને ધીરજ થકી અહો! જે ધખાવે;
આવા ધર્મનો ધારક ધર્મી સદા ધન્ય-ધન્ય છે,
તેના પાવન ચરણોમાં નિત્યે અમ વંદન છે...ધ્રુવધામના (૧)
ચૈતન્ય ધાતુને ધરનાર ધ્રુવ ધણીનો ધૂની,
ધૈર્યવાન ધર્મધ્યાની ધર્મી જગમાં ધન્ય છે...ધ્રુવધામના (૨)
સહજ આત્મસ્વરૂપ છે સર્વજ્ઞદેવ ને આત્મા,
એ જ પરમગુરુને સદા તું લેજે ધ્યાનમાં...ધ્રુવધામના (૩)

તીર્થકર ઋષભદેવ

પશ્ચિમ વિદેહની અલકાપુરી નગરીના રાજા અતિબલનો પુત્ર મહાબલ હતો. મહાબલ જ ભરતકોત્રના પ્રથમ તીર્થકર ઋષભદેવ થશે. રાજા અતિબલે પોતાનું રાજ્ય મહાબલને સોધીને જિનદીકા અંગીકાર કરી લીધી હતી.

રાજા મહાબલના ચાર મંત્રી હતા. ૧. મહામતિ, ૨. સંભિન્નમતિ, ૩. શતમતિ, ૪. સ્વયંબુદ્ધ. ચારેયમાં સ્વયંબુદ્ધ સમ્યગદિષ્ટ હતા. એક દિવસ મહાબલ રાજાને સભામંડપમાં અતિ પ્રસંગિયત જોઈને સ્વયંબુદ્ધ મંત્રીએ જિનેશ્વરદેવના વીતરાગધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો. ધર્મોપદેશ સાંભળીને અતિ આનંદિત થઈ રાજા મહાબલે સ્વયંબુદ્ધ મંત્રીની ઘણી પ્રશંસા કરી.

એકવાર સ્વયંબુદ્ધ મંત્રી મેરુની યાત્રા કરવા ગયા હતા. ત્યાં યુગમંધર તીર્થકરના સમવસરણમાંથી બે મુનિરાજ આવ્યા હતા. સ્વયંબુદ્ધ મંત્રીએ ભક્તિસહિત તેમને નમસ્કાર કર્યા અને અતિ વિનય સહિત પૂછ્યું—હે ભગવન્ ! અમારા રાજા મહાબલ વીતરાગ ધર્મ ક્યારે ધારણ કરશે ? અવધિજ્ઞાની આદિત્યગતિ મુનિરાજે કહ્યું—હે ભવ્ય ! સાંભળ. તમારા રાજા શીધ વીતરાગધર્મ ધારણ કરશે અને દસમા ભવમાં ભરતકોત્રના પ્રથમ તીર્થકર ઋષભદેવ થશે. હે મંત્રી ! તમારા રાજાએ આજે બે સ્વખન જોયા છે. જેમાં ૧. ત્રણેય મંત્રીઓએ રાજાને કીચડમાં ફેંકી દીધા છે અને તમે તેમને કીચડમાંથી બહાર કાઢીને સિંહાસન ઉપર બેસાડીને અભિષેક કરી રહ્યા છો. ૨. અભિની જવાણા મંદ થતી દેખાય છે. તમે જાવ અને રાજાના પૂછ્યા વિના જ બંન્ને સ્વખનનું ફળ બતાવો.

પ્રથમ સ્વખનનું ફળ છે—સ્વર્ગની વિભૂતિની પ્રાપ્તિ અને તમારા દ્વારા સંસાર-શરીરથી વિરક્તિની ઉત્પત્તિ. બીજા સ્વખનનું ફળ છે—રાજાના આયુષ્યનો એક મહિનો જ બાકી છે.

મંત્રી સ્વયંબુદ્ધે બંને સ્વખનનું ફળ રાજાને બતાવ્યું અને ધર્મોપદેશ પણ આપ્યો. રાજાએ પોતાનું રાજ્ય છોડી સિદ્ધકૂટ ચૈત્યાલયમાં સિદ્ધપૂજન કરી, સ્વયંબુદ્ધ મંત્રીના નિર્યાપકાચાર્યત્વમાં સંલેખના મરણ કરી ઈશાન સ્વર્ગના શ્રીપ્રભ વિમાનમાં લલિતાંગ નામના દેવ થયા. લલિતાંગ દેવનું આયુષ્ય જ્યારે અલ્પ રહ્યું ત્યારે સ્વયંપ્રભા નામની દેવાંગના પ્રામ થઈ, તે તેમને અતિપ્રિય હતી.

રાજ વજજંધ : લલિતાંગદેવ સ્વર્ગથી અવીને, જમ્બૂદ્વીપના પૂર્વ વિદેહકોત્રના પુષ્કલાવતી દેશની ઉત્પલભેટક નગરીના રાજા વજબાહુને ત્યાં વજજંધ નામના પુત્ર થયા.

સ્વયંપ્રભાદેવી પુંડરીકણી નગરીના રાજી વજદંત ચક્રવર્તીને ત્યાં શ્રીમતી નામની પુત્રી થઈ. તે બંનેના લગ્ન ગયા. એક દિવસે બંનેએ આકાશગામી દમધર અને સાગરસેન મુનિરાજને ભક્તિસહિત આહારદાન આપી ભોગભૂમિનું આયુષ્ય બાંધ્યું.

એકવાર રાજી વજજંધ અને રાણી શ્રીમતી શયનકક્ષમાં સૂતા હતા, ત્યાં સુગંધિત ધૂપ આદિ પદાર્થ સળગી રહ્યા હતા. શયનકક્ષમાં ધૂપ આદિના ધુમાડાથી રાજી અને રાણીનું મરણ થઈ ગયું અને બસે ભોગભૂમિમાં ઉત્પન્ન થયા.

એકવાર આકાશમાર્ગ ત્યાં બે મુનિરાજ આવ્યા. એક મુનિરાજ તો પૂર્વભવના સ્વયંબુદ્ધ મંત્રી હતા. બીજા મુનિરાજ તેમના નાનાભાઈ હતા. મુનિરાજના ધર્મોપદેશ શ્રવણથી બસેએ સમ્યકૃત્વ ગ્રહણ કરી તેને દઢ કર્યું. આયુષ્યના અંતમાં શાંત પરિણામપૂર્વક મરણને પામી બસેએ ઈશાન સ્વર્ગમાં ઉત્પન્ન થયા. વજજંધનો જીવ શ્રીપ્રભ વિમાનમાં શ્રીધરદેવ અને શ્રીમતીનો જીવ સ્વયંપ્રભ વિમાનમાં સ્વયંપ્રભ દેવ થયા.

રાજ સુવિધિ : ઈશાન સ્વર્ગથી ચ્યવીને શ્રીધરદેવ પૂર્વ વિદેહક્ષેત્રના મહાવત્સદેશની સુશીમા નગરીના રાજી સુદેષિની રાણી સુંદરનંદાના પુત્ર સુવિધિકુમાર થયા. સ્વયંપ્રભદેવ સુવિધિકુમારને ત્યાં કેશવ નામના પુત્ર થયા. બસેએ જિનદીક્ષા અંગીકાર કરી. સુવિધિકુમાર અચ્યુત સ્વર્ગમાં ઈન્દ્ર થયા અને કેશવ અચ્યુત સ્વર્ગમાં પ્રતીન્દ થયા.

વજનાભિ : અચ્યુત સ્વર્ગના ઈન્દ્ર ત્યાંથી ચ્યવીને પૂર્વ વિદેહક્ષેત્રના પુષ્કલાવતી દેશની પુંડરીકણી નગરીના રાજી તીર્થકર વજસેનની રાણી શ્રીકાન્તાને ત્યાં વજનાભિ ચક્રવર્તી થયા. પ્રતીન્દ પણ અચ્યુત સ્વર્ગથી ચ્યવીને આ જ નગરીમાં કુબેરદત્તની પત્ની અનન્તમતિને ત્યાં ધનદેવ નામનો પુત્ર થયો.

બસે એકવાર તીર્થકર વજસેનના સમવસરણમાં ગયા અને ધર્મોપદેશ સાંભળીને બનેએ જિનદીક્ષા અંગીકાર કરી. વજનાભિ મુનિરાજે સોણકારણ ભાવના ભાવીને તીર્થકર પ્રકૃતિ બાંધી. તેઓ આયુના અંતે શ્રીપ્રભ પર્વત ઉપર સમાધિમરણ કરી સર્વાર્થસિદ્ધિમાં અહમિન્દ્ર થયા અને ધનદેવજી પણ અહમિન્દ્ર થયા.

અધભદેવ : સર્વાર્થસિદ્ધિથી ચ્યવીને અયોધ્યામાં રાજી નાભિરાયની રાણી મરુદેવીને ત્યાં જુન્મ લીધો.
(જુઓ અનુસંધાન પેજ નં. ૧૮ ઉપર)

શ્રી આદિનાથ દિગ્ંબર જ્ઞાનભિંબ પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ

વીર સં. ૨૫૫૦, પોષ સુદ ૮ થી પોષ વદ ૧ સુધી
૧૮ જાન્યુઆરી ૨૦૨૪ થી ૨૯ જાન્યુઆરી ૨૦૨૪ સુધી

મંગલ પ્રતિષ્ઠા કાર્યક્રમ

પોષ સુદ ૬, શુક્રવાર, ૧૮ જાન્યુઆરી

જ્ઞાયકનો સંકલ્પ

- ધર્મધજારોહણ અને ઈન્ડ્ર પ્રતિષ્ઠા
- અયોધ્યા નગરીમાં કુલેર દ્વારા રત્વર્ધા

પ્રાતઃ : શાંતિજપ, શ્રી જિનેન્દ્રદેવ અભિષેક,
પૂજન અને વિધિ-અધ્યક્ષ ભગવાનનો
વિહાર, મંગલ ધર્મધજારોહણ,
પ્રતિષ્ઠા મંડપનું ઉદ્ઘાટન, વિધિ-
અધ્યક્ષ ભગવાન, જિનવાણી તથા
નાંદી વિધાન કળશ સ્થાપના, શ્રી
પંચપરમેષ્ઠી પૂજન વિધાન, ઈન્ડ્ર
પ્રતિષ્ઠા, ગોત્ર પરિવર્તન, ઈન્ડ્ર
શોભાયાત્રા

મધ્યાહ્ન : પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન, શાસ્ત્ર
સ્વાધ્યાય, પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનાં
સાન્નિધ્યમાં સંપત્ત પ્રતિષ્ઠાની ફિલ્મનું
પ્રદર્શન

સંધ્યા : શ્રી જિનેન્દ્રદેવ ભક્તિ, પૂજ્ય
બહેનશ્રીની તત્વચર્ચા, શાસ્ત્ર

પોષ સુદ ૧૦, શનિવાર, ૨૦ જાન્યુઆરી

જ્ઞાયકની સન્મુખતા

- ગર્ભ કલ્યાણક પૂર્વક્કિયા
- જગતજનની આત્મસાધક શ્રી મરુદેવી માતાને આવેલા સોળ સ્વખન

સ્વાધ્યાય, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ

પ્રાતઃ : શાંતિજપ,
શ્રી જિનેન્દ્રદેવ અભિષેક, પૂજન
પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન,
શ્રી યાગમંડળ પૂજન વિધાન

મધ્યાહ્ન : પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીના સાન્નિધ્યમાં
સંપત્ત પ્રતિષ્ઠાની ફિલ્મનું પ્રદર્શન,
શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય

સંધ્યા : શ્રી જિનેન્દ્રદેવ ભક્તિ, પૂજ્ય
બહેનશ્રીની તત્વચર્ચા, સૌધર્મની

ઈન્ડ્ર સભા, રાજી નાભિરાયની
રાજસભા, પદ કુમારીકા ભક્તિ
નૃત્ય, સોણ સ્વખનનું પ્રદર્શન

પોષ સુદ ૧૧, રવિવાર, ૨૧ જાન્યુઆરી

ગાર્ભકલ્યાણાક દિન જ્ઞાયકનો સ્વીકાર

- અંતિમ કુલકર મહારાજા શ્રી નાભિરાય દ્વારા સ્વખનફળ..સ્વખન સમજણું
- સ્વરૂપસાધક મહારાણી શ્રીમરુદેવી માતાની અષ્ટદેવી સાથે તત્ત્વચર્ચા અને દેવીની માતસેવા

પ્રાતઃ શાંતિજ્ઞપ,
શ્રી જિનેન્દ્રદેવ અભિષેક, નિત્યનિયમ
પૂજન, ગર્ભકલ્યાણાક પૂજન, પૂજ્ય
ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન, સૌધર્મની
ઈન્ડ્રસભા, રાજી નાભિરાયની
રાજસભા, સોણ સ્વખન ફળ પ્રદર્શન
મધ્યાહ્ન : જલયાત્રા, ઘટપૂરણ વિધિ,
વિનાયક યંત્ર પૂજનપૂર્વક વેદી શુદ્ધિ
શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય,
સંધ્યા : શ્રી જિનેન્દ્રદેવ ભક્તિ,
પૂજ્ય બહેનશ્રીની તત્ત્વચર્ચા,
માતા-દેવી તત્ત્વચર્ચા
સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ

પોષ સુદ ૧૨, સોમવાર, ૨૨ જાન્યુઆરી

જન્મકલ્યાણાક દિન જ્ઞાયકની પ્રગટ્તા

- જગતારણહાર બાળતીર્થકર શ્રી ઋષભદેવનો જન્મ...શચિ ઈન્દ્રાણી સૌધર્મ
ઈન્ડ્રને બાળતીર્થકર સોપે છે.
- ચરમશરીરી બાળકુંવર શ્રી ઋષભદેવના
રૂપનું સૌધર્મ ઈન્ડ દ્વારા સહભ્ર નેત્ર વડે
અવલોકન
- મંગળકારી જન્મકલ્યાણાક શોભાયાત્રા,
- ત્રણજ્ઞાનધારી બાળતીર્થકર શ્રી ઋષભદેવનો
સુદર્શનમેરુ ઉપર કીરનીરથી જન્માભિષેક
- રાજમહેલમાં સૌધર્મ ઈન્ડનું ઉત્કૃષ્ટ
ભક્તિભાવના ભરપૂર તાંડવ નૃત્ય

પ્રાતઃ શાંતિજ્ઞપ, શ્રી જિનેન્દ્રદેવ અભિષેક,
પૂજન, સૌધર્મની ઈન્ડસભા, રાજી
નાભિરાયની રાજસભા, દૂત
આગમન, રાજસભામાં ઈન્ડ્રોનું
આગમન, જન્મકલ્યાણાક શોભાયાત્રા,
પાંડુકશિલા ઉપર જન્માભિષેક,
જન્મકલ્યાણાક પૂજન, તાંડવ નૃત્ય
મધ્યાહ્ન : પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન
શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય
સંધ્યા : શ્રી જિનેન્દ્રદેવ ભક્તિ,
પૂજ્ય બહેનશ્રીની તત્ત્વચર્ચા,
શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય, પારણા જૂલન અને
દેશ વિદેશના રાજાઓ તરફથી ભેટ

**પોષ સુદ ૧૩, મંગળવાર, ૨૩ જાન્યુઆરી પ્રાતઃ તપકલ્યાણાક દિન
જ્ઞાયકતાની અભિવૃદ્ધિ**

- રાજ્યધિરાજ શ્રી ઋષભરાજાની રાજસભામાં જન્મદિન નિમિતે નીલાંજનાનું નૃત્ય અને ક્ષણમાં દેહ પરિવર્તન
- જ્ઞાનચેતનાપ્રામ શ્રી ઋષભ મહારાજાને જ્ઞાતિસ્મરણ...વૈરાગ્ય
- સાધ્યદશાની ઉત્કૃષ્ટ સાધના માટે વૈરાગ્યપ્રામ રાજ શ્રી ઋષભદેવનું વનગમન, દીક્ષાકલ્યાણાક
- નિર્ગંથ મુનિરાજ શ્રી ઋષભ મુનિવરની મૌન સાધના
- નિત્યાનંદભોજ શ્રી ઋષભ તપોધનને આહારનો યોગ બનતો નથી.

પ્રાતઃ શાંતિજાપ, શ્રી જિનેન્દ્રદેવ અભિષેક, પૂજન, સૌધર્મની ઈન્દ્રસભા, રાજ નાભિરાય રાજસભા, શ્રી ઋષભકુમાર રાજ્યાભિષેક, ઘટકર્માપદેશ, રાજ ઋષભદેવને વૈરાગ્ય, પૂર્વભવ પ્રદર્શન, લૌકાંતિક દેવ આગમન, પાલખી માટે રાજા-દેવગણ સંવાદ, દીક્ષાવન ગમન, દીક્ષાગ્રહણવિધિ, પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું વૈરાગ્ય પ્રવચન, બ્રહ્મચયર્ય પ્રતિજ્ઞા, કેશક્ષેપણ વિધિ, તપકલ્યાણાક પૂજન
મધ્યાહ્ન : પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન,
શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય,
શ્રી ઋષભ મુનિરાજ ભક્તિ
સંધ્યા : શ્રી જિનેન્દ્રદેવ ભક્તિ,
પૂજ્ય બહેનશ્રીની તત્ત્વચર્ચા,
શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ

પોષ સુદ ૧૪, બુધવાર, ૨૪ જાન્યુઆરી

**જ્ઞાનકલ્યાણાક દિન
જ્ઞાયકતાની પૂર્ણતા**

- શ્રેયાંસકુમારને જ્ઞાતિસ્મરણ..
પ્રચુર આનંદનું પાન કરનાર શ્રી ઋષભ મુનિરાજને આહારયોગ.
- દાનતીર્થનો પ્રારંભ...ઈક્ષુરસ આહારદાન, પંચ આશ્ર્ય.
- શ્રી ઋષભ મુનિરાજ ક્ષપકશ્રેષ્ઠી આરોહણ, કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્તિ ● ધર્મતીર્થ પ્રવર્તક શ્રી આદિ તીર્થકર ઋષભદેવનું સમવસરણ
- દિવ્યધ્વનિદાતા શ્રી ઋષભ પરમાત્માનો ભરતભૂમિમાં વિહાર

પ્રાતઃ શાંતિજાપ, શ્રી જિનેન્દ્રદેવ અભિષેક, પૂજન પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન, શ્રેયાંસકુમાર દ્વારા આહારદાન સંબંધી સ્વખન પ્રદર્શન, આહારદાન અને મુનિરાજ ભક્તિ

મધ્યાહ્ન : ક્ષપકશ્રેષ્ઠી આરોહણ,
અંકન્યાસવિધિ, કેવળજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ,
સમવસરણ રચના, દિવ્યધ્વનિ
પ્રસારણ
જ્ઞાનકલ્યાણાક પૂજન અને ભક્તિ
સંધ્યા : શ્રી જિનેન્દ્રદેવ ભક્તિ,
પૂજ્ય બહેનશ્રીની તત્ત્વચર્ચા,
શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય,
આભારવિધિ, સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમ

પોષ સુદ ૧૫, ગુરુવાર, ૨૫ જાન્યુઆરી પ્રાતઃ શાંતિજાપ, શ્રી જિનેન્દ્રદેવ અભિષેક અને પૂજન, યોગ નિરોધ, નિર્વાણ પરિદેશ્ય, મોક્ષકલ્યાણક પૂજન અને નિર્વાણ ભક્તિ, પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન, જિનબિંબ શોભાયાત્રા, જિનબિંબ સ્થાપના, શાંતિયજ્ઞ

મોક્ષકલ્યાણક દિન જ્ઞાયકતાની શાશ્વતતા

- કેલાસ પર્વત ઉપર યોગ નિરોધ
- ધ્રુવ, અચલ, અનુપમ સિદ્ધદશાની પ્રાપ્તિ, મધ્યાહ્ન : શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય, સમાપન, નિર્વાણ કલ્યાણક
- કેલાસ પર્વત ઉપર સૌધર્મ ઈન્દ્ર દ્વારા ચરણચિહ્ન રચના

પ્રાતઃ શાંતિજાપ, શ્રી જિનેન્દ્રદેવ અભિષેક અને પૂજન, યોગ નિરોધ, નિર્વાણ પરિદેશ્ય, મોક્ષકલ્યાણક પૂજન અને નિર્વાણ ભક્તિ, પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રીનું પ્રવચન, જિનબિંબ શોભાયાત્રા, જિનબિંબ સ્થાપના, શાંતિયજ્ઞ અને ભક્તિ વિધિ-અધ્યક્ષ ભગવાનની રથયાત્રા અને ભક્તિ સંધ્યા : શ્રી જિનેન્દ્રદેવ ભક્તિ, પૂજ્ય બહેનશ્રીની તત્ત્વચર્ચા, શાસ્ત્ર સ્વાધ્યાય

પોષ વદ ૧, શુક્રવાર, ૨૬ જાન્યુઆરી

મહામસ્તકાભિષેક

પ્રાતઃ શ્રી જિનેન્દ્ર અભિષેક અને પૂજન, મહામસ્તકાભિષેક, શ્રી બાહુબલી મુનીન્દ્ર પૂજન અને નૂતન પ્રતિષ્ઠિત જિનબિંબોની ભક્તિ

યૈતન્યપ્રભુની પ્રતિષ્ઠા

“અનાદિ કાળથી આત્મામાં વિકારની પ્રતિષ્ઠા કરી હતી. વિકારથી ત્બિન્ન ચૈતન્યસ્વભાવને જાણીને, વિકાર ભાવોની આત્મામાં પ્રતિષ્ઠા ન કરતાં, ‘સિદ્ધ સમાન સદા પદ મેરો’ એમ આત્મામાં ચૈતન્યસ્વભાવની પ્રતિષ્ઠા કરવી તે ધર્મ છે. શ્રી અરિહંત-ભગવાને પણ ‘વિકાર તે હું નહિ, અખંડ ચૈતન્યસ્વભાવ તે હું’ એવા ભાન દ્વારા પોતાના આત્મામાં ચૈતન્યસ્વભાવની પ્રતિષ્ઠા કરી અને પછી તેમાં લીનતાથી રાગ-દ્રેષ ટાળીને કેવળજ્ઞાન પ્રગટ કર્યું; તેમની આ સ્થાપના થાય છે. એ અરિહંત ભગવાનની જેમ પોતાના આત્મામાં જે જીવ ચૈતન્ય ભગવાનની પ્રતિષ્ઠા કરે તે જીવ અલ્પકાળે ભગવાન થયા વિના રહે નહિ.”

—પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી (રાજકોટ : પંચકલ્યાણક-પ્રવચનોમાંથી.)

પંચકલ્યાણક માહાત્મ્ય

- આત્માર્થી મુમુક્ષુ જીવ પંચકલ્યાણકને પ્રત્યક્ષ જોઈને પોતાના પરિણામ ઉજ્જવળ કરે અને પામરમાંથી પરમેશ્વર, ભક્તમાંથી ભગવાન, સંસારીમાંથી સિદ્ધ, રાગીમાંથી વીતરાગ અને બહિરાત્મામાંથી પરમાત્મા બને એ ભાવના હોય છે.
- એક ઉત્કૃષ્ટ પુણ્યવંત સાધક/આરાધક આત્મા, સાધના/આરાધનાની પૂર્ણતાના ફળમાં સ્વયં સાધ્ય/આરાધ્ય/પૂજ્ય બને છે તેનો ચિતાર આપતો ઉત્સવ એટલે પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ.
- આ પ્રસંગો તો મહાન/ઉત્તમ હોય છે કે જેને માત્ર મનુષ્યો જ નહીં, દેવો જ નહીં, એક ભવ ધારણા કરી પૂર્ણતાને પામનાર ક્ષાયિક સમકિતપ્રામ સૌધર્મ ઈન્દ્ર આદિ પણ—મોક્ષમાર્ગની ઉપાસના કરવાર પુણ્યવંત ઈન્દ્રો પણ ઊજવે છે, અને તે ઊજવવા મધ્યલોકમાં આવે છે.
- અંતિમ ભવધારી કોઈ એક સાધક આત્માના જીવનમાં સાધનાપથમાં આગળ વધતા વધતા પાંચ મંગલકારી કલ્યાણક પ્રસંગ બને છે અને તે સ્વયંના જ નહીં, અન્ય ભવ્ય જીવોના કલ્યાણમાં પણ કારણ/નિભિત બને છે, તેથી તેને ‘કલ્યાણક’ કહેવાય છે.
- જૈનોનો સર્વથી અધિક મહત્વપૂર્ણ ઉત્સવ એટલે પંચકલ્યાણક પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ. પુણ્યના યોગમાં પાવન પરિણાતિ પ્રગટ કરવાનો પવિત્ર પ્રસંગ એટલે પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ.
- તીર્થકરોએ તો સ્વયંનું કલ્યાણ કર્યું જ છે, આ તો આપણા કલ્યાણ માટે તેઓશ્રીનાં કલ્યાણકારી પ્રસંગો બતાવી, તેમાંથી પ્રેરણા લઈ નિજ કલ્યાણ કરવાની ભાવના જાગે એ હેતુએ આ મહામહોત્સવ છે.
- તીર્થકરના/જિનદેવના/મુનિરાજના તદાકાર બિંબમાં પૂજ્યપણાની ભાવના ઉત્પત્ત કરવા માટે પાષાણની પ્રતિમા ઉપર પ્રક્રિયા કરવામાં આવે છે અને તેનું નામ પ્રતિષ્ઠા મહોત્સવ છે.
- જ્યાં સુધી એક પથ્થર/ધાતુની મૂર્તિમાં વિધિપૂર્વક વીતરાગતાની/પૂજ્યપણાની પ્રાણપ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવતી નથી ત્યાં સુધી તે પૂજવા યોગ્ય બનતી નથી.
- સાક્ષાત્ પરમેષ્ઠીના વિરહમાં/અભાવમાં તેઓશ્રીની હ્યાતી/સદ્ભાવ છે એવી ભાવના જગાડવાનો આ અવસર છે. ખેદ-ખિત્તા ભગાડી ઉત્સાહિત થવાનો પ્રસંગ છે. નિકૃષ્ટકાળમાં પોતાના પરિણામને ઉત્કૃષ્ટસાધના/આરાધના/ઉપાસનામય બનાવવાની આ મહાતક છે.

આત્મધર્મ
જાન્યુઆરી-૨૦૨૪
અંક-૫ ● વર્ષ-૧૮

Posted at Songadh PO
Publish on 1-1-2024
Posted on 1-1-2024

Registered Regn. No. BVR-367/2024-2026
Renewed upto 31-12-2026
RNI Registration No. GUJGUJ/2006/18667
વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૮/- આજીવન લવાજમ રૂ. ૧૦૧/-

વિદ્યાદ્યક્ષ ભગવાનને વંદન

Printed & published by
Hasmukhbhai Popatlal Vora on behalf
of shri Digambar Jain Swadhyay
Mandir Trust and Printed at Kahan
Mudranalay, Jain Vidhyarthi Gruh, At-
Songadh Pin-364250 and published
from Shri Digambar Jain Swadhyay
Mandir Trust At-Songadh, Ta. sihor,
Dist. Bhavnagar Pin-364250.

Editor : Anantrai Vrajlal Shah.

If undelivered Please return to :—
Shri Dig. Jain Swadhyay Mandir Trust
SONGADH-364 250 (INDIA)
Phone No. (02846) 244334
Fax (02846) 244662